

Тетяна Фролова

Маїна

Поезії

*Львів
Видавництво «Край»
2006*

У
Ф 91

*Видавничий редактор Ірина Цельняк
Обкладинка Марії Василенької*

Ф $\frac{4702600202}{99}$ Без оголошення

ISBN 966-547-228-3

© Тетяна Фролова, 2006

Замість передмови

Поетична збірка «ТАЇНА» — це для мене маленьке свято, бо це моя десята збірка. Такий собі невеличкий ювілей. «ВИКЛИК ДОЛІ», «ПОВІНЬ», «СОЛОСПІВ», «ЗАЧЕРПНІТЬ ВОДИ В ДОЛОНІ», «У ВІТРУ НА КРИЛІ», «ЛЮБОВІ НЕ ЗРЕЧУСЬ», «ЗАЧАРОВАНЕ КОЛО», «ЩОБ НЕ ЗГАСЛА СВІЧКА», «СІК ДИКОЇ ГРУШІ». А тепер ще ось «ТАЇНА». Вихід у світ нової книжки — це завжди свято для автора. А тим паче, якщо це поетична збірка. А якщо ця книжка добре сприймається читачем — тоді це вже велике свято, це здобуток, перемога добра над злом. Я зарання вдячна тому, хто візьме до рук мою збірку. І неправда, що в наш час не люблять поезії. Люблять. Тільки не всі. Люблять ті, хто вміє бачити прекрасне, ті, в кого душа не зачерствіла, кого ще не встиг поглинути світ своєю прагматичністю і пожадливістю до грошей.

Тепер мені залишилося хіба що пояснити детальніше, чому виникла така назва моєї збірки — «ТАЇНА». Бо слово це просте і разом з тим філософське. Ну,

замудровувати те слово не буду, але разом з Вами трохи розберемося.

На світі стільки загадкового, цікавого і таємничого. Якби навіть людина жила двічі довше, то і тоді тих таємниць не змогла б розгадати, бо це таїна не земна, а небесна. Народження дитини, квітки, зірки, народження дня і ночі, добра і зла, — все це незбагненна таїна. І не пробуйте її збагнути, — даремна справа: заглибитесь у ще більшу таїну.

Коли проживеш на світі півстоліття чи більше, починаєш потрохи мудрішати, набираєшся тієї життєвської мудрості, котра висівається сивиною, спокоєм, терпеливістю. Молоді не можуть того збагнути. Їм здається, що вони можуть все. Насправді ж вони можуть лише те, що робили вже до них: оженитися чи вийти заміж, народити дітей і потихеньку старітися. Бо все інше, чого вони досягнули, не має ніякого значення: ні багатство, ні посада. Навіть, коли стоятимеш на найвищому щаблі влади, тобі й тоді не розгадати таїну буття. Навпаки, тоді таїна стане ще загадковіша, ще недоступніша.

Звичайно, коли народжуються особистості, котрі здатні творити історію або впливати на її хід, тоді це зовсім інша річ, тоді вони й самі стають причетні до тієї таїни. А ми, прості люди, що? Для нас таїна — лише таїна, яку ми все життя прагнемо і так і не можемо збагнути. А потім що? А потім ми переходимо в ще одну таїну — у таїну смерті.

І все-таки я не пояснила, чому моя десята поетична збірка називається «ТАЇНА». А тому, дорогі мої, що я, як і всі інші, також все своє життя намагаюся збагнути таїну, котру, власне, збагнути до кінця людині так і не дано.

А є ще таїна поета і його поезії. Ну, тут все зовсім просто. Поет найперше мусить збагнути таїну слова, таїну володіння словом, а ще таїну своєї і чужої душі. От і все. З того і народжується поезія. Отже, поетична збірка «ТАЇНА» народилася. І я дарую її Вам.

Тетяна Фролова

ПРО ГРІШНЕ І СВЯТЕ

Як нам село горіло

(Реквієм, молитва, гімн)

*Нагадаю ... Скаже хтось: — Для чого
те минуле знову ворушити?
Не були причетні ми до того.
Нам би жити, просто собі жити.
Можє, було б краще, щоб забули
Те сумне, таке страшне минуле.
Ні, не можна. Мусим пам'ятати.
З року в рік, і немовля, і мати.
Бо добра поменшає на світі,
бо від батька відречуться діти,
бо земля родити перестане,
кожна постать перед нами стане
тих, хто жив колись на тій землі,
в нашій серці, в нашому селі.*

*Ти пам'ятай, не забувай ніколи.
Шугала смерть. Точилася війна.
Криваве серце кам'яніло болем.
А сльози ... їх не виплачеш до дна.
Ще не було когось тоді на світі.
А хтось вже був. При сонці і зорі.
Горів Молотьків. Лементіли діти,
у розпачі ридали матері
і гинули, постріляні й палені,
вмирили, і величні, і святі.
Завіщо? .. І не знав той світ шалений.*

*Хто ж їм приніс пекельні муки ті?
Горів Молотьків. Що людина може!..
На кого пожалієшся? Кому?..
І плакала стражденна Матір Божя,
Завихрена у чорному диму.*

*«Ой, помню, помню я той час,
як нам село горіло.
Вогонь той досі не погас,
а серце почорніло.
Горів Молотьків ніч і день,
його не загасили.
Там було чути плач дітей
і матерів та сиріт».*

*Не женіть з пожарища птаху.
Вона, як той відгомін страху.
Чорний крук ... Нехай собі літає ...
Він у брата-ворона питає:
— Що це? Я такого ще не бачив.
Плаче сойка. Дикий голуб плаче.
Не горить вже, тліє пожарище,
а довкола дикий вітер свище.
Смерть справляє оргії, а пекло
з жаху заніміло і затерпло.
І нема села — сама руїна.
І ридає з горя Україна.
Попід тинню йде вона вночі,
молиться і плаче ідучи.
Б'є у груди велетенським дзвоном
і до тебе, Господи, з поклоном.
«Отче наш! Ти, що єси на небі!
Голову схиляю у потребі.*

*Пошкодуй землі моєї цвіту!
Сам же ти створив її для світу.
Хай же нас ця чаша обмине.
Якщо треба, розіпни мене!
Хай не гинуть діти й матері».
Плаче Україна при зорі.*

*А довкола стоїть безгомінна тиша.
Хтось історію нам жаринкою пише.
Через вогонь той треба перейти.
А далі вже закінчиться війна
очистимось від скверни я і ти.
А сльози ... їх не виплачеш до дна.*

*Народи, жінко, сина.
Народи, мати, доню.
Відроди, земле, сили,
і пошли, Боже, долю.
Хай дитячий сміх
землю будить.
Хай весільний спів
світ наповнить.
Бережіть себе,
добрі люди.
І любіть тих, що
з вами поруч.
Засівайте землю житами,
хай земля цвіте зелен-садом.
Хай щасливо вам й щедро буде.
Бережіть себе, добрі люди.*

*Відкинємо політичні амбіції
і поставмо, як велять нам традиції,*

*кожен свічку перед образами
за тих, що давно вже не з нами.
Ви їх не знаєте? Дарма.
Бог прийме ваші молитви.
Їх з нами вже давно нема.
Та є благословенні ви
і ваші діти, і родина,
і непорушність чистих вод,
і незнищений наш народ,
і наша вічна Україна.*

Не лелеками по світу

(Децо з життєпису Володимира Рудницького)

*Юнаком виходив
з батьківської хати.
Знав би, що назавше,
впав би на коліна.
Ублагав би маму,
упросив би тата,
щоб благословили
у дорогу сина.
Все це так не просто ...
А лихая доля
заглядала в вікна,
як купала мати.
Як дійшов до зросту,
буйний вітер з поля
зашептав привітно —
кликав мандрувати.
Йшов юнак шукати
власної стежини.*

Але та стежина
загубилась в росах.
А за плотом квітли
й в'янули жоржини,
і ронила сльози
верба довгокоса.
Йшов шукати долі.
Оглядавсь на хату.
Знав би, що назавше,
може б і заплакав.
Краялось від болю,
бо йому б кохати,
серце юнакові.
З ним і забалакав.
— Ти чого це тужиш,
нерозумне серце?
Чом щемким зітханням
наповняєш груди?
— Не спіши, мій друже,
з долею до герцю,
бо вона лукава,
тяжко з нею буде.
Озирнися, хлопче,
на свої Дубляни.
Чую я, що довго
ти їх не побачиш.
Зупинився хлопець
і востаннє глянув.
— Що мені пророчиш?
І чого ти плачеш?
Молодий і дужий,
я піду до війська.
Смерті не боюся.

*Дасть Бог, не загину.
Як навчила мати,
Богу помолюся.
Де б не був, повернусь
я на Україну.
І сміялась доля
з молодого хлопця,
що так легко вийшов
з батьківського дому.
Бо не знав юнак той,
бо не знало серце
те, що було долі
наперед відомо.*

*Перебреди долю біля Бродів.
Вимости життям своїм мости.
І вмирай без поклику і мсти
юнаком безвусим, безбородим.
Юнаком, бентежним і палким.
Саме час, щоб дівчину любити.
Хоче хтось любов його убити,
ту, що не цілована ніким.
— Господи, не дай мені пропасти.
Тата й маму дай побачить ще.
А земля стогнала від напасти,
вмита крові теплої дощем.
— Боже, я не встиг гріха вчинити.
Рани перев'язував — і все.
Може обмине чи пронесе.
Тільки б тії Броди пережити.*

*Біля Бродів тоді не кували зозулі.
Біля Бродів тоді тільки віяла смерть.*

*І серця молоді не здригались від кулі,
бо любов'ю були переповнені вщерть.
Ти прости мене, латана батьківська хато,
не заплакуй віконця за мною услід.
Я там був не один, нас було там багато.
Та забракло нам крові й знівечених літ.
А літа ж то були! Молоді та гарячі!
А які ж були хлопці! Не хлопці — орли!
Та тепер це для тебе нічого не значить:
чи були ми колись, а чи ми не були ...
І озвалась стежина й криниця глибока.
І озвались ліси і зелені гаї:
— Ви були! Ви боролись! Ідея висока,
і за неї лягли побратими твої.
І заплакав-заквилив десь вітер у хащах,
і задумався я через роки, тепер.
— Так, боролись ... і знати хотів би я, за що?
І загинув Василь, і Олекса помер ...
Україно, чи ти, потолочена, встанеш?
Чи згадаєш про тих, що за тебе лягли?
— Встану, діти! Розгорну ясні свої фани.
Через роки, та ви таки перемогли.*

*Не лелеками по світу
розлетілись, розійшлись
і взяли у своє літо
те, що снилося колись.
Снилась їм блакитна воля
й синьо-жовті прапори.
Не лелеча їхня доля
посміхалася згори.
І куди юнак не гляне,
все ввижаються йому*

дорогі його Дубляни
в весноцвітному диму.
Поверталися лелеки
до садів своїх й дібров,
несли у краї далекі
їхню стужену любов.
Поверталися лелеки,
несли тугу на крилі,
чувся стогін, чувся клекіт —
все із рідної землі.
І нарешті! Воля! Воля!
— Отепер нарешті й ми! ..
І сміялась гірко доля:
— Ви? Із сивими крильми?
Та куди ж ви? .. — Та куди ж ми? ..
У житті — як у житті ...
Чебреці і запах пижми ...
Тільки ми уже не ті.
Що ж ти, доле, наробила?
Скільки ж нас по всіх світах
розкидала, розгубила
на тернистих на шляхах!
Там — земля обітованна,
рідна, батьківська земля.
Хоч далека, та кохана,
хоч далека, та моя.
Тут — могили побратимів,
тут прожито все життя.
Видно, хрест ми свій нестимем
до кінця, до небуття.
Ви летіть собі, лелеки,
рано-вранці при зорі.
Нас не ждуть в краю далекім

ні жінки, ні матері.
Наша втомлена Голгота —
наші мрії та жалі.
Хто там стукає в ворота?
Вітер. З рідної землі.
Він несе нам добрі вісті:
пам'ятають там про нас
в кожному селищі і в місті.
Україно, в добрий час!
Ми не зайти, не забродити,
ми душею там живем.
Ми повернемось під Броди.
Перейдем, переплинем.
Як не ми, то наші душі.
Хоч лелеками колись ...
Принесем по морю й суші
сни, що так і не збулись.
Та журитись нам не гоже,
хоч на грані ми століть.
Кожен ще багато може.
І Тарасівка стоїть.
Тут! Тарасівка! У славі!
І Господь pomoже нам,
як колись допомагав він
нашим славним козакам.

Шановний пане Володимире!

Я почула про Вас від Олі Василенької і прочитала Ваш короткий життєпис. Я перейнялася Вашою долею і, як уміла, поклала на вірші дещо з Вашого життєпису. Писала хоч не дуже мудро, зате щиро. Хочеться, щоб написане принесло Вам трішки радості. Що не так, то вже вибачайте.

Ми разом з моїм чоловіком кобзарем Лайошем Молнаром вітаємо Вас з вісімдесятиріччям, зичимо здоров'я і Божої ласки. А також кланяємося Вам, Вашим побратимам і славній Вашій Тарасівці, про котру ми тут чули. Живіть довго. Хай дає Вам Бог сили і тримає Вас під своєю опікою.

*З великою повагою —
Тетяна Фролова і Лайош Молнар.
м.Львів.*

Ми хочемо знати

*Хрести на могилах ...
Знак смерті і знак Воскресіння.
Вітри-самозванці
Над ними завзято гудуть.
Чекають померлі,
І вже не одне покоління,
Коли вже настане
Той Божий, той праведний суд.
Вони не бояться
За гріх свій понести покуту,
Свого Воскресіння
Чекають вони поготів.
Та хочуть найперше,
Та й всі ми вже хочемо чути,
Чи Бог покарає
Усіх України катів.
Прости нам, Ісусе,
Прости нам, наш Боже Великий,
Не став за провину
Цей гріх нашим донькам й синам.
То наша спокуса,
Ми з нею zostались навіки,
Бо ми не навчились
Прощати своїм ворогам.
А як їм простити
Сибір, Соловки і Печору?
А як їм простити
Якутськ, Магадан, Колиму?
Чи стануть до суду
Всі ті, що глумилися вчора?
Кому наші сльози?*

*Скажи, наш Ісусе, кому?
Померлі чекають
На суд твій, а ще їхні діти.
Хай Богу розкажуть
Злочинці і ті, і тамті
Про ті мільйони,
Розкидані вихрем по світі,
Без сповіді десь там
У вічній лежать мерзлоті.
Прости нам, Ісусе.
Ми грішні, бо ми — просто люди.
І мислити вмієм,
Як нам наше серце велить.
Та хочемо знати:
Невже їм покари не буде?
Ми хочемо знати,
Бо це нам довіку болить.*

Примирення

*Примирення ... То, може, так і треба.
Дай руку тим, хто гнав тебе в Сибір.
І хай звершиться правосуддя неба.
Ти тільки вір в те правосуддя, вір.
Дай руку всім творцям голодоморів,
У кого кров на душах їх брудних.
Хай матері у божевільнім горі
Простять їм і помоляться за них.
В дітей маленьких забирали крихти
В ім'я своїх спотворених ідей.
Як хочеш, дай їм руку, тим, котрих ти
Ніяк не можеш мати за людей.*

*Дай руку тим, котрі згубили Стуса,
Довженка що тримали в вигнанні.
Та, якщо чесно, я чомусь боюся,
Що потім руку не дасиш мені.
Вони живуть, заслужені і горді,
На нашій незахищеній землі.
Такі собі непереможні орди,
Що злочини, великі і малі,
Чинили по наказу й без наказу,
Обравши смерть захисником своїм,
Про Бога не згадавши ані разу.
А ми тепер прощати маєм їм?
До неба руки в розпачі знімаю.
Мої молитви ревні та ясні.
Мій Боже, ворогам своїм прощаю,
А ворогам народу мого — Ні.*

Таїна буття

*А як же бути спогадам моїм?
Куди їм дітись чи куди сховатись?
Я заздрю їм, я щиро заздрю їм,
Бо в них живуть такі яскраві дати.
Бо в них неопалимі почуття,
Ніким не оскверненні свята й будні.
Хотіла б знати сенс свого буття,
Місточок той з минулого в майбутнє.
Для чого ми живемо на землі?
Навіщо смерть і тлін, і наші муки?
І наші біди, більші і малі,
і щем любові, й біль гіркий розлуки?
Хотіла б знати хоч на схилі літ ...*

*Але того, либонь, ніхто не знає.
Навіщо, Боже, ти створив цей світ,
в якому грішних кара не минає?
Але ніхто мені не відповість,
бо знати не дано таке людині.
У всьому є свій досконалий зміст,
З далекого минулого й донині.
Для чого я родилася на світ?
Що маю я зробити в цьому світі?
Годинник відраховує мій вік,
і вічність десь шумить у верховітті,
а я така ж лишилась, як була,
і не порозумнішала ніскільки.
Я трьох синів до зросту довела.
Але ж то мій обов'язок — і тільки.
Мовчить довкола мене таїна.
А потім хтось судитиме, напевно.
— Ти келих свій не випила до дна
і прожила життя своє даремно.
А я жила, як вміла, як могла.
Любила, кого мусила любити,
святою я ніколи не була.
Чи грішною? Не нам про те судити.*

Неспокутний гріх

*Не кривдь слабкого і не бий лежачого,
Не пошкодуй голодному шматка.
Зімліло серце, як таке побачило:
Бабуся хліб бере із смітника.
Чиясь бабуся і чиясь-то страдниця,
А може бути так, що й нічия ...*

Була б для когось втіха і порадиця,
Але життя віднесла течія
До смітників ... І роси з неба капали,
Лишали зорі непомітний слід ...
То не роса. То ангели заплакали,
Що та бабуся мерзне без чобіт.
Прийде в самотність пустки незігрітої
І тихо ляже в свій холодний біль.
І не розкаже втомленому світові,
Що важко їй, ще важче, ніж тобі.
І ти, до чого б не була приречена,
Відповідати мусимо за всіх,
Не забувай її життя знівечене.
Це наш вселюдський неспокутний гріх.

Прощання

Стояли тихі українські ночі.
А мила очі мружила чомусь.
Я все дивився у кохані очі
І думав, що я може не вернусь.
— Прощай, кохана, бо я йду до бою.
І може то вже мій останній путь.
Ми може більш не стрінемось з тобою,
Та ти мене, дівчино, не забудь.
Прощай, прощай, прощай, моя єдина.
Мене не буде, але ти живи.
І якщо ти колись народиш сина,
То іменем моїм його назви.
А коли син твій доросте до зброї,
Скажи йому, аби він теє знав,
Що носиш, сину, ти ім'я героя,

*За Україну він життя віддав.
Час промине, і я це добре знаю,
Ти вийдеш заміж — доля вже така ...
Лиш про одне я так тебе благаю:
Не йди, кохана, за більшовика.
Я знаю, що війни колись не буде,
Хоч ворог ще не всіх нас подолав.
То може він стріляв у мої груди,
Чи в моїх друзів може він стріляв.
Прощай, прощай, не плач, моя кохана.
Мене не спинить ненависть сліпа.
Ти розкажи, коли мене нестане,
Про нашу славну армію УПА.
Дай поцілую, це востаннє, може.
Прощай, прощай! Не плач і не журисть.
Якщо ми в тім бою не переможем,
То, вірю, переможемо колись.*

Напій, мати, коня

*Напій, мати, коня,
Бо я їду в далеку дорогу.
Проведи до воріт
І святі свої сльози утри.
Я тобі принесу
Свою славу й свою перемогу.
А якщо десь впаду,
То за мною затужать вітри.
Напій, мати, коня.
Дай мені на дорогу хлібину.
Хай чекає мене
Хати нашої рідний поріг.*

Якщо скажуть тобі,
Що загинув я за Україну,
Отоді заритай,
Але знай: я однак переміг.
А дівчині скажи,
Хай за мною не плаче даремно,
Хай мене не чека
Вечорами поміж ясенів.
Нехай заміж іде,
А за мене помолиться ревно.
Хай народить дітей —
Гарних дочок, а більше синів.
Але я ще живий,
Повний сили здоров'я і гарту.
І козацька снага
З діда-прадіда в мене ввійшла.
Хай тремтять вороги:
Я життя своє ставлю на карту.
Тільки що там життя?
Лиш би воля здобута була.

Рости, дитино

Посміхнулась дитина
У матері на руках.
Це маленька людина.
Вона починає свій шлях.
Схожа на тебе достоту
Та маленька істота,
Те незбагненне диво.
Хай же росте щасливо.
Посміхнулось дитя.

Воно вчиться сприймати світ.
Перед ним — дорога життя,
І на ній воно лишить свій слід.
Посміхнулась дитина.
Вона ще не знає облуди.
Це маленька людина,
Що колись великою буде.
І життя її кличе: — Агов!
Подаруйте їй чисту любов!
Вона ще не знає зневіри
І дивиться так невинно.
Вона ще в добро вірить
І в тебе, людино.

Селянська доброта

Селянська доброта ... проста така ...
Як хліба житнього черствий шматок,
Як від корови кухоль молока,
Як спілих яблук цілий фартушок.
Запрошує бабуся на обід
До своєї хати. — Та зайди, дитино.
Її роки вже поважати слід.
Кладе на стіл надраяну хлібину
І ставить борщ, і кашу, і кисіль.
Який пахучий хліб,
Яка солоня сіль.
Який гіркий полин поза городом!
Гіркий-гіркий, як бабине життя.
Колись пишались люди своїм родом,
Тепер багатством. Гріх і каяття ...
Та каяття поменшало одначе.

*Все більшає гріхів. Така біда.
А за садком чомусь калина плаче ...
Була колись бабуся молода ...
Вона те добре й нині пам'ятає.
Була війна. Курилися дими.
— Що ми пережили!
Чи то були не ми? ..
І вітер хати-пустки вимітає.
— Та ми таки лишилися людьми.
І клянюсь до ніг бабусі тій,
І дякую і Богу, і людині
За те, що біль її живе донині,
Такий безмежний і такий святий.*

САМА ПРО СЕБЕ

Продаю вірші

*Стою на ринку
І продаю вірші.
— Купуйте. Не дорого.
Дорожче — гірші.
Гірші — дорожче.
Були б краще гіршими.
Плачуть вулиці й площі
За моїми віршами.
А всі довкола
З мене сміються,
Що мої вірші
Не продаються.
— Не смійтесь. Чого ви?
Було б в них більше полови,
То може б для чогось здалися,
А може б і продалися.
Купуйте. Натішиться досхочу.
Я вклала в ті вірші душу свою.
Ніхто не купує. І я стою
Під парасолькою із дощу.
Стою і тихо радію.
Ніхто не купує.
Нічого не вдію.
Було б гірше, якби купили,
А потім сміялися б з мене і кпили.
А так ... понесу ті вірші додому
І не продам вже нікому.
Бо ті вірші написані не для ринку,*

*А для наших вулиць і наших площ,
Я причешу ними пухнасту хмаринку
І пригладжу розтріпаний дощ,
І подарую ті вірші вулицям й площам,
А сама піду до вас на прощу,
Бо в ситуації навіть найгіршій
Не можна продавати на ринку вірші.
Добре, що вони не продалися.
А раптом би комусь на щось здалися?
Проколота грішми,
Немов багнетом,
Я б ніколи вже більше
Не стала поетом.*

Як заболить ...

*Як заболить, озвуся словом —
І біль мине, й печаль мине.
Я вірю, що не випадково
Послав на землю Бог мене.
І заспіваю, і заплачу,
І ніби чайка, заквилю.
Тяжка покута — я не бачу,
Але я світ цей так люблю.
З цим світом хочу пережити
І глибину, і бистрину,
Сміятись, плакати, грішити,
Торкнути напнуту струну.
Любити палко, до нестями,
І радість звідати, і страх,
Пролитись теплими дощами
І щиро каятись в гріхах.*

Не бери собі поетку

(А втім, як хочеш)

*Не закохуйся в поетку.
Це така невдячна справа.
Обминають її гроші,
Не знаходить її слава.
Хто бере собі поетку,
Неодмінно має знати:
З нею разом всі проблеми
Він бере собі до хати.
Її пісню, її вірші —
І найкращі, і найгірші,
І її примхливу музу —
І потіху, і обузу.
Хто бере собі поетку
За коханку чи дружину,
Має знати, що бере він
Її примхи для почину.
То їй хочеться осоння,
Коли дощ іде надворі.
Коли спека, вона хоче,
Щоб дзвенів на підвіконні
Дощ рясний. Весною зиму
Викликай їй для забави.
Ще й до всього гарний стимул —
Її витівки лукаві.
Чи при буднях, чи при святі
Закохатись легко може,
А що вірші вже присвятить
Кому схоче. Не pomoже
Тут нічого. Стережися,*

Бо розсердиться — й такого
Вже тобі вірша напише,
Що не чув ти ні від кого.
Посумуєш, позітхаєш ...
Доля що? Вона лукава,
Як отая поетеса,
Що тебе зачарувала.
І подумаєш, напевно,
Що кохати поетесу —
Безнадійно і безглуздо
І невдячна вельми справа.
Але раптом серед тиші,
Коли світ пливе казковий,
Уночі або ж під ранок,
У безхмарному світанні,
Ти такі почувеш вірші,
Що не чув ти їх ніколи,
І вони твоїми стануть
Як освідчення в коханні.
Ти найперший їх почувеш,
Бо напише поетеса
І тобі їх подарує
За любов твою терплячу
І за серце незрадливе.
А обніме, а пригорне,
А до того ж поцілує.
Тих її палких обіймів
Ти довіку не забудеш.
Тож не слухайся нікого
І візьми собі поетку
За коханку чи дружину —
Ту найкращу і єдину —
І в житті щасливий будеш.

Спориші

Десь там на дні, у прискринку душі,
Там стеляться дитинства спориші.
Коли натомить ноги львівський брук,
Я мамин рушничок візьму до рук
І побреду за покликом душі
У ті далекі, чисті спориші.
Нема там терня і нема там скла,
Лише холодні роси й я мала.
Іду босоніж і собі сміюся.
З яких я літ прийшла,
Не признаюся.
Навіщо знати тим, кому не слід,
З яких я зим прийшла, з яких я літ ...

І коли накіпить на пораненій боєм душі,
Коли там набереться такого гірко-гірко-гірко,
Я тоді помадрю в далекі свої спориші,
І не треба мені там нічого, не треба нікого.
Тільки жаль, що гітара моїм не скорилась
рукам,
Ще тоді, коли я у палкому натхненні горіла,
Але пісня моя, непідвладна ні дням, ні рокам,
Не одну вона душу розважила і обігріла.
Ти пошли мені, доле, кохання палке, молоде.
І нехай це вже буде пора лебедина, остання.
Хай це буде хоч місяць, хоч тиждень, хоч
мить, а хоч день,
Аби тільки палке, до знемоги й знетями
кохання.

І коли заболить, і коли запече у душі,
Щоб комусь не хотілось над боєм моїм
посміялись,
Помандрюю я знову в далекі свої спориші —
Там я зможу від когось й від себе самої
сховатись.

Полинова доля

*Вітер гнув струнку тополю,
Кучерявились лани.
Виколисували долю
У колисці полини.
Доки доля в сповиточку
Набиралась гіркоти,
Я співала у садочку,
Безтурботна, як і ти.
Тільки доля підростала
По годинах, не по днях.
Я й співати перестала.
Що за втіха в тих піснях? ..
Не до співу, не до сміху —
До жалю і до плачу.
За свою маленьку втіху
Дуже дорого плачу.
Ой, ти, доле моя доле,
Як полин, гірка на смак.
Я й не думала ніколи,
Що мене ти скривдиш так.
Переплутала клубочок
Моїх гадок, моїх мрій.
Хто любив, того не хочу,
Хочу того, хто не мій.
Тихо-тихо. Треба спати.
Як видзвонюють зірки!
Я не хочу пам'ятати,
Що полин на смак гіркий.
Свою долю заколишу
На добро чи на біду,
В полинах її залишу,
А сама собі піду.*

Заздрю

*Я заздрю молодим.
У них нема печалі.
У них ще не було
Минулих передгрозь.
І ранків зі слізьми
Вони не зустрічали,
І плакати навзрид
Ще їм не довелось.*

*Я заздрю молодим,
Бо їхні дужі руки,
Бо їм під силу все,
Усе їм до снаги.
Вже вирости сини,
Вже підросли онуки,
І скоро річка вже
Ввійде у береги.*

*Я заздрю молодим.
Життя моє прожито,
Та серце любить ще
І ще душа жива.
Вже шістдесят п'ять раз
Посіялося жито.
Дай, Боже, пережить
Ще не одні жнива.*

*А спогади пливуть,
Оновлюючи душу,
І білопінний цвіт,
Неначе легкий дим ...
Набачилась всього.
Але признатись мушу:
Я заздрю молодим.
Так заздрю молодим ...*

Я МАЛЮЮ СВІТ

Майже ніч

*Був пізній вечір, майже ніч.
Ще десь озвалася пташина,
Чиясь заплакала дитина —
І тиша знов торкнулась віч.
Родилась пісня, наче птах,
І вже ось-ось злетіти хоче,
Та шкода тиші їй і ночі.
Так і завмерла на устах,
Як перепілка у житах.
Так п'ярко пахне матіола —
Аж нахилиються зірки
Вдихнути пахоці спроквола —
І миготять на всі віки.
Вже майже ніч. А я не сплю.
Ще може вірш якийсь напишу.
Я п'ю оту дрімотну тишу,
Бо я живу, бо я люблю.*

Чекай мене, море

*Чекай мене, море, чекай,
Я до тебе прийду, поговорим.
Ти поділишся смутком і горем,
Тепла хвиля хлюпне через край.
Чекай мене, море, чекай.
Ти вже скучило, мабуть, за мною.
Ти приходило в сни глибиною
І сягало аж за небокрай.
Чекай мене, море, чекай.
Не спи і не бийся штормами.
Приїду до тебе — і край.
І радість хлюпне поміж нами.
Мене ти впізнало? Це я!
І чайка здивовано крикне,
І лагідна хвиля твоя
Мене обніме і поникне.*

Посидьмо біля моря

(На спомин синові Сашкові)

Посидьмо біля моря, любий сину.
Ти молодий, у тебе є ще час.
Життя потрохи забирає силу,
Нічого не лишає про запас.
Старію. Хоч старіти і не хочу.
Та що поробиш, як такий закон.
А море диха, хвилею хлюпоче.
З правіку ... і не знає заборон.
Не хочу твою усмішку смутити,
Тому й мовчу про все сумне й буденне.
Колись без мене будеш тут сидіти.
З дружиною, з дітьми, але без мене ...
Так само буде море хлюпотіти,
Те саме море, вічне і нове,
І біла чайка у небеснім світі,
Чи то летить, чи може вже пливе.
Задумаєшся, може, на часину
Й мене згадаєш. А можливо й ні ...
Не треба сумувати, любий сину.
Ти посміхнися здалеку мені.
З правіку сонце сходить і заходить,
І море котить хвилю до зорі.
Так повелося: від дітей відходять,
Лишаючи молитву, матері.
Ти можеш щастя і багатство мати,
І синє море, й небо голубе.
Але ніхто, мій сину, так, як мати,
Ніколи не любитиме тебе.

На добраніч, море!

Вечірнє море розстелило хвилі,
Готуючись вкладатися до сну.
І спогади навіювало милі,
І сонцю слало усмішку ясну.
Заходить сонце. На добраніч, море.
Ми вранці знову прийдемо сюди.
Співають хвилі колисанку. Вторить
Їм теплий вітер на усі лади.
І берег обійма бентежну хвилю,
І люди зачудовано мовчать.
Така краса. І голову я хилю,
І галасливі чайки не кричать.
Ходімо спати. Море хай спочине,
Бо натомилось за ціліський день.
Хоч хвилюватись і нема причини,
Не доспівали хвилі ще пісень.
Ходімо спати. Море, на добраніч.
Нехай тобі насняться гарні сни.
Сміється море, і сміється далеч,
Сідає сонце. Люлі, лю ... засни ...

Прощання з морем

*Не сумуй за мною, море.
Я приїду ще колись.
Ти відкинь печаль і горе,
Посміхайся й веселись.
А за мною хвиля бігла,
Тепла-тепла, навздогін.
І кричала чайка біла,
І услід дивився він.
Не дивися, мій хороший,
Не зупиниш ти мене.
Закінчилися в мене гроші,
І розлука не мине.
Все так просто і банально,
Прагматично, аж до сліз.
Море лащитья прощально,
А мені вже сниться ліс.
Ця розлука не навіки,
Та на серці ревний жаль.
Хай несуть до тебе ріки
Води чисті, мов кришталь.
Ти не гнівайся штормами,
Зла нікому не роби.
Хай залишиться між нами
Теплий відгомін журби.
Чайка в розпачі кричала,
В хвилю билася крильми,
А здалека, з-за причалу
Наближались шторми.*

КОЛЬОРИ

(Для дітей і про дітей)

Кольори

*Усе на світі має кольори.
Трава зелена і блакитне небо,
Русявий чубчик на голівці в тебе,
Жовтаве сонце дивиться згори.
Сріблясті павутинки восени,
Багряне листя і червоні ружі,
Бувають навіть кольорові сни,
У молодих. А у старих ... не дуже ...
У чорний колір вбралася печаль,
Розлука одягнула колір жовтий.
Куди б не їхав і куди б не йшов ти,
Скрізь за тобою сивий мамин жаль.
Тривога має колір сивини,
А щастя всяких кольорів буває.
Усе на світі має кольори,
Лише байдужість кольору не має.
І що ти там мені не говори
Про будні і про ювілейні дати,
Усе на світі має кольори.
Ти мусиш те, дитино, пам'ятати.*

Таємниця

(Внуці Юлі)

*У моєї внучки
є вже таємниця,
бо з її кишеньки
стала цукерниця.
Заховала цукру
грудочки маленькі
дівчинка на потім
у свої кишеньки.
Здивувався тато,
здивувалась мама:
звідки у дитини
платтячко у плямах?
— Пляма ця від меду,
друга — від малини,
а оця, найбільша, —
від ягід калини.
Каже мама доні:
— Треба вже попрати.
Хто ж таку бруднулю
Буде поважати?
Мама плаття в воду —
доня заридала,
бо вона забула,
а тепер згадала.
— Що з тобою, доню?
Йди собі та й бався.
— Разом з моїм платтям
цукор мій поправся.*

Муха

*Це було дуже давно.
Влетіла до хати в вікно
Велика муха — пльоткарка та брехуха.
Летіла та гуділа,
Ніби до всього їй діло.
— У господаря віз без коліс.
А Максимко на грушу заліз.
Сусідські кури у шкоді
На нашому городі.
Господиня ноги мила,
Курку набила,
Глечик розбила.
У господаря коса неклепана,
А ще в нього сапа негострена.
Раптом хтось загукав: — Ось вона!
Хлоп — і мухи нема,
Щоб не кричала дарма.
А може б і досі жила,
Якби мудріша була.*

Глечик

— Що ж ти, кицю, наробила?
Нащо глечика розбила?
Що тепер ми мамі скажем?
Як ми глечик їй покажем?
Ти стрибала для потіхи:
Тілімбом! Тілімбом!
А від мами на горіхи
Нам дістанеться обом.
— Няв! — сказала сумно киця.
— Просто нам не повезло.
Я хотіла подивитись,
Що там в глечичку було.
Це цікаво киці кожній.
Чи у тому дивина?
А що глечик той порожній —
Не моя у тім вина.
Ще й розбився, недотепа!
Горе, горенько моє!
От халепа — так халепа!
Господиня ще й наб'є.
А чого ж? Набити може.
І ніхто не допоможе.
Я б втекла у своїм горі,
Тільки сніг лежить надворі.
Де сховатись від зими?
Не побавишся з дітьми.
Ой, біда у мене справжня.
Може б я таки втекла,
Тільки киця я домашня,
Дуже звикла до тепла.

— Свою маму перепрошу.
Добра матінка моя.
Я скажу, моя хороша,
Що розбила глечик я.
— Що? Дурити хочеш маму?
Я цей вузлик розв'яжу.
Перед нею чемно стану,
Все їй чесно розкажу.
Тут у двері подзвонили —
І піднявсь переполох.
— Скажем, кицю, що розбили
Того глечика ми вдвох.
Мама каже: — Добрий вечір!
Ще сказала тихо: — Ох!
— Мамо, ми розбили глечик.
Ми із кицею удвох.
Добра мама не сварила
Ані кицю, ні мене.
— Що ж, буває, — говорила.
— Це в житті не головне.
Прибири того невдаху.
Черепки укин' в смітник.
Натерпілися ми страху,
Та той страх відразу зник.
Киця муркнула щасливо,
Хоч те знала я й сама:
— В тебе мама — справжнє диво.
Більше мам таких нема.
Був такий чудовий вечір:
Сніг блищав, мороз тріщав.
Та про той злочасний глечик
Більш ніхто і не згадав.

Киця чепуриться

Наша киця чепуриться
Біля дзеркала два дні.
Дуже хоче наша киця
Покататись на коні.
Ми її візьмем з собою,
Як поїдем з татусем.
Покатаємо по полю
Та й додому принесем.
Тільки матінка свариться:
— Все це вигадки твої.
Наша киця чепуриться,
Бо у гості ждуть її.
Ще не бачила такого,
Ще такого не було,
Щоби кицю везли верхи
Чи у поле, чи в село.
Може так перелякатись,
Що й додому не прийде.
Буде дряпатись, кусатись.
Потім хто її знайде?
Фантазер ти — річ відома.
Ну і далі фантазуй.
Ми лишаємося вдома,
Ти ж собі подорожуй.
Хоч на возі, хоч на санях,
А хоч верхи на коні.
Не до смаку та мандрівка
Ані киці, ні мені.

*Котик сіно косив,
Свого сина просив:
— Ти мені гляди,
Далеко не ходи,
Бо у полі — дядьки,
А у рові — будяки.
І десь зовсім близько
Може бути лиска.
А он біля хати
Псисько кудлатий.
Зловить маленьке —
Не врятує й ненька.
Он іде господиня,
Наша тітка Мариня,
Несе їсти косарям,
Може, вділить щось і нам.
Борщу та каші,
Як їдять наші,
Шматочок ковбаси,
А більше не проси.
А для тебе, малюка,
Налле ще й молока.
На сонечку грійся
Й нічого не бійся.*

Котяча наука

*Біг пєс
Через овєс,
А дві киці —
По пшєниці,
Найхитріша —
Найспритніша.
Шасть до комори!
Впіймала мишку —
Та й на гору!
З горища на двір —
Оцє так звір!
— Треба малих вчити,
Як мишей ловити.
Справа хоч і проста,
Треба вчитись на ката.
Можна й спати на скрині.
Та набриднє господині —
Не дасть м'яса ні шматка
І ні краплі молока.
Бо, якщо ти — дармоїд,
То за що тобі обід?
Я наїлась досхочу
Найсмачнішого борщу,
Зїла кашу і м'ясце,
А тепер ось за цє
Зловлю мишу цє й щура.
І вам, котики, пора.*

Про ледачого кота

Опівночі серед тиші
Із комори вийшли миші.
Стали думати-гадати,
Як би їм кота впіймати.
Кіт той трохи був ледачий.
І не чув він, і не бачив,
Що вночі посеред тиші
Із комори вийшли миші.
Він собі дрімав гарненько.
Було сухо і тепленько.
Притуливсь до батареї,
Як до матінки своєї.
Уві сні не гаяв часу:
Їв і шинку, і ковбаси,
Снав, згорнувшись у клубок,
Як маленький колобок.
Тут одна спритненька мишка
Учепилася за хвіст.
— Ой, — сказала мишка нишком,
— Він нас зараз всіх поїсть.
Друга виждала хвилину —
І заскочила на спину,
Ну, а третя, реготуха,
Умостила за вухом.
Тут всі миші осмілили
Й на кота гуртом насіли.
— Хоч кота ми не з'їмо,
Трохи шерсті натнемо.
З'яжем нашим мишенятам
І панчішки, і штанята.

— Ну й смішна затія ця:
Кіт в нас буде, як вівця.
Тут прокинувся котисько —
І не віриться йому.
— Миші! Так нахабно близько!
Знахабніли! А чому?
Як тріпнеться — миші врозтіч.
Все ж попалася одна.
А у нього зубки гострі.
Хрум — і вже її нема.
Утікали миші шпарко:
Хто в комору, хто у шпарку.
Облизався наш Мурлика.
— Вас ніхто сюди не кликав.
Ач, їх скільки розвелось!
Наведу порядок ось!
Знав тепер він, що робити:
Треба всіх переловити,
Бо коли ледачий кіт,
Миші роблять що неслід.

КАЗКА... ОСЬ ВОНА!

Нас у мами двоє

*Тільки двоє нас у мами:
Я і братик мій Василь.
— Діти в вас такі слухняні, —
так і чуєм звідусіль.
Я щоранку йду до школи,
а Василько — в дитсадок.
— Ще не бачили ніколи
ми слухняніших діток.
Не такі ми вже й слухняні.
Пустувати й ми охочі,
як чужі не бачуть очі
і немає вдома мами.
Мама знову йде до тітки.
Це на другий край села.
— Ви ж слухняні будьте, дітки, —
так сказала і пішла.
— Добре, добре, — я гукала.
І забула в тую ж мить.
Часу буде в нас чимало.
Можна щось-таки зробити.
— Ну, Васильку, ти не гайся:
в сукню мамину вдягайся.
Будеш в опері співати.
Схарапудився мій братик.
— Сукню? Та нізащо в світі!
Я ж не дівка, я — козак.
Вже й грозилася набити —
не умовити ніяк.*

— Ти, Оленко, якщо хочеш,
будь артисткою сама.
Підведи гарненько очі,
доки матінки нема.
Як прийде додому мама,
отоді тобі влетить.
— Мама прийде ще не швидко.
Я зумію все відмить.
Добре. Буду я співати.
Тільки мамі щоб не смів.
Будеш плескати, кричати
«Браво! Браво!» зрозумів?
Всю косметику розклала,
перед дзеркалом стою.
Мудрувала, чаклувала —
аж себе не впізнаю.
Ще зосталось мальовидло.
Думаю: куди б його?
Василеві вже набридло.
— Ну, ще довго? Ого-го!
Вже таке зробила з себе,
що ніхто б і не впізнав.
Добре, що мені не треба
всіх дівчачих тих забав.
Ну, коли вже та вистава?
— Почекай, хвилинку ще.
Думаєш, це легка справа?
— Скорше, бо глядач втече.
Хто кричати буде «Браво»
І плескати що є сил?
— Постривай, це ж так цікаво!
Потім сам би ще просив.
Вже ось зараз ...

В мамі сукня
всі із люрексом, блищать.
То нічого, що задовга —
на підлозі аж лежить.
Туфлі теж великуваті,
так зате ж на шпильці. Клас!
Тільки що ж його співати?
Ет, що-небудь. Ну, вже час.
А з Василька допомога,
як із цапа молока.
— Це не сцена, а підлога.
Це вистава не така.
Теж мені глядач примхливий!
От зануди ті малі!
Ще хвилину — і щаслива
я стою вже на столі.
Вся у дзеркалі відбилась.
Сукня сяє — аж горить.
Всю себе я роздивилась.
Гарна, що і говорить.
Макіяж багато значить,
особливі в наші дні.
Жаль, того ніхто не бачить.
От позаздрили б мені.
Тільки «А-а!» я заспівала,
руки вгору підняла,
ще зробила кілька кроків —
й полетіла зі стола.
Туфлі в інший бік летіли.
А про сукню ... вже мовчу.
Руки цілі, ноги цілі,
та мені аж до плачу.
Мальовидла я не змила —

розтеклося по лиці.
А вже сукня ... Боже милий!
Та ще гуля і синці.
Ну й влетить мені від мами!
От вже доленька моя!
Ні, ми діти неслухняні,
особливо, мабуть, я.
Ні, вистава не вдалася —
і глядач засумував.
— Добре, що квитків у касі
я в театр не купував.
Коли будеш ти артистка,
на спектакль твій не прийду.
— Прибійши. Й сидіти будеш
у найпершому ряду.

В нас дитина кожна знає:
в грудні свято Миколая.
Це найкраще в світі свято.
Подарунків так багато.
Я не знаю, як те все
Миколай вночі несе.
Помогла б я Миколаю,
та доріг його не знаю.
Чим він їде, як іде,
як він нас усіх знайде.
Нас у нього — ого-го!
І усі ми ждем його.
У гурті і поодиначі
всі чекають на гостинці.
Часу в нього — тільки ніч.
Він не встигне, ясна річ.
Я б йому допомогла,

не така я вже й мала.
Тільки де його шукати?
Де про нього розпитати?
Кожен з нас його чекає.
Де живе — ніхто не знає.

Вже Василько вклався спати.
Мама вийшла із кімнати,
«На добраніч» нам сказавши
(так вона чинила завше).
Тихо я сказала брату:
— Можеш ти хоч ніч не спати?
— Як? Всю ніч? — А що такого?
Чи не чув ти ні від кого,
що не спав хтось цілу ніч?
— Чув, звичайно. Ясна річ.
Для дорослих це забава.
Для дітей важка то справа.
— Ніч не спати легко можна.
Знає те дитина кожна.
— Як тоді я завтра рано
в свій садок дитячий встану?
— Як він встане! От верзе!
Скочив, вмився — от і все!
Прокидатися не треба
тому, хто всю не спав.
— А яка у тім потреба? —
братик знехотя спитав.
— От дивак! Це кожен знає:
Миколай Святий вночі
подарунки розкладає,
дітям казку несучи.
Подивитися цікаво,

як в кімнату увійде
і які він нам з тобою
подарунки покладе.
Я також не буду спати,
та одній — воно не те.
— Страшно так, — сказав мій братик.
— Не страшне те, що святе.
— Добре, — згодився Василько
і відразу позіхнув.
Позіхнув ще разів кілька —
і міцненько так заснув.
Я боролась до півночі.
А тоді без зайвих слів
сон мені заплющив очі
і кудись мене повів.
Я прокинулась зарання,
та Василько вже не спить:
розглядає подарунки
і папером шелестить.
І конструктор, і машинки,
і у кольорі казки,
і цукерки, й мандаринки,
ще й новенькі чобітки.
Вже й цукеркою смакує!
До сніданку! Ну й меткий!
Наді мною ще й кепкує:
— Що ж ти спиш у день такий?
Я скосила правим оком —
біля мене теж щось є.
І спроквола, ненароком
роздивляюся своє.
Повагалась ще хвилинку,
та забракло вже терпцю.

Розгорнуть котру торбинку:
ту найперше чи оцю?
Розгортаю так неспішно,
ніби байдуже мені.
Сукня! І яка розкішна!
Рукавички чепурні!
Ще й альбом, щоб малювати,
й фарби ... Все, як у кіно.
Звідкіля ж би міг він знати,
що хотіла я давно?
Я Василькові сказала:
— Через тебе й я проспала.
Він у відповідь мені:
— Ти проспала, а я — ні.
— Не вигадуй, — я сказала,
— не повірю в те ніяк.
Я до півночі не спала,
а ти спав, як той хом'як.
— Я прокинувся за північ.
Так лежу собі, лежу.
Чую, десь співають півні —
Миколая стережу.
Раптом входить ... сивий-сивий,
весь у білому дідусь.
Я замружився щосили,
навіть дихати боюсь.
Йде прямісінько до мене,
подарунки розклада.
Серце билось, мов шалене.
А ти спала. От шкода ...
Нахилився близько-близько,
щось сказав й до тебе йде.
Я дивлюсь — а в нього різка!

*От як кілька покладе!
— Як? Ти бачив Миколая?
І нічого не спитав?
— А якби він насварився
і гостинці всі забрав?
Все ж у мене недовіра.
Може, бреше братик мій?
Але бреше дуже щиро,
хоче віритись самій.
А Василько невгаває:
— Знаєш, в нього борода ...
Я зустрівся з Миколаєм.
Ти проспала. От шкода!
Оля, тітонька, не може
сміху стримати чомусь.
— А на маму він схожий
з бородою той дідусь?
— Як на маму? Від образи
наш Василько зашарівсь.
— Я б його впізнав відразу,
якби раптом з ним зустрівсь.
Тітка Оля теж прибігла
до племінничків своїх.
І весела, і привітна,
знали всі, що любить їх.
Бач, прибігла так зраненька,
на роботу поспіша.
Налива їй кави ненька,
щоб зігрілася душа.
Розпашіла від морозу,
свою усмішку ховає.
І сказала: — по дорозі
я зустрілась з Миколаєм.*

Я зустріла Миколая,
був він втомлений докраю.
Я гадала, в вас не був,
думала, про вас забув.
Миколай вам через мене
подарунки передав:
чи у нього залишились,
чи усіх він не роздав.
— Як? — Василько аж підскочив,
— подарунки ще для нас?
І до тітоньки у кошик.
Та шепнула я: — Не лазь.
Не забув ти, що умію
я давати стусани.
Я дістала ляльку Барбі,
а Василь наш — ковзани.
— Миколай трудивсь не марно, —
тут Василько наш прорік.
— Подарунки! Це ж так гарно!
Жаль, це свято раз на рік.

Вигадка про слона

*В іграшковім магазині —
Це не казка і не сон —
На оновленій вітрині
Сумував великий слон.
Діти ляльку купували,
Гарні м'ячики й авто,
А його не помічали,
З ним не бавився ніхто.
Чи такий він вже негарний?
Чи занадто дорогий?
Та його надії марні:
Не купують — хоч ти згинь!
Він благає, він кричить,
Мовчки, ні до кого:
— Ви купіть мене, купіть,
Гарного такого.
Раптом дівчинка одна
В маминій хустині:
— Покажіть мені слона,
Того, що в вітрині.
Ти чого такий сумний? —
Лагідно питає.
— Був би ти сьогодні мій,
Та грошей немає.
Почекай до коляди.
Грошей дозбираю —
Знову я прийду сюди —
І тебе придбаю.
Вже літають за вікном
Радісні сніжинки.
Вже ось-ось перед Різдвам*

Спалахнуть ялинки.
Скоро буде у слона
Господиня мила.
Не забула б лиш вона
І його б купила.
Тут бабуся в магазин
Двері відчиняє.
— Хочу внукові купити
Щось до Миколая.
— Ну купіть слона йому, —
Продавиця радить.
Слон розкішний. Будь-кому
Зовсім не завадить.
Слон заледве не кричить:
— Я не продаюся.
Якщо чесно, то хлоп'ят
Я чомусь боюся.
Хто ще знає, чи мене
Буде він любити.
Хто це знає, що мені
Може він зробити.
Почекаю я, коли
Спалахне ялинка
І за мною набіжить
Дівчинка Яринка.
— А якщо не набіжить? —
Мавпочка спитала.
— В магазині будеш жити.
В тому втіхи мало.
Як не знайдеться нікого,
Щоб тебе купити,
В кілька раз тебе, дурного,
Можуть уцінити.

А вже потім вибачай
І не ображайся:
На смітник тебе — і край.
Краще продавайся.
— Цить лишень, — гукає хтось.
— Всім уже набридло.
І якби хоч путнє щось,
А то якась мавпидло!
Звідкіля воно взялось,
Зле таке й недобре?
Як в халепу вскочить хтось,
То воно й хоробре.
Щось таке ... Ні птах, ні звір.
Так собі — невдаха.
Зараз викину надвір
Без жалю і страху.
І чого ото воно
Дуже задається?
Вже живе тут так давно,
А не продається.
Не чіпляйся до слона,
Вже тебе просили.
Дай їй, слоню, стусана
З усієї сили.
Щоб злетіла на підлогу,
Ніби ненароком.
Отоді її уцінять
Із вибитим оком.
— Ти, ведмедику, правий.
Але нащо бійки?
Хочеш — плач, а хочеш — вий —
Не дадуть ї копійки.
Добре ще, що люди нас

Не можуть почути.
Потерпімо якийсь час.
Все ще може бути.
А ти, слоню, молодець.
Буде все, як треба.
Неодмінно покупець
Знайдеться й для тебе.
А тепер ми всі отут
Маємо мороку:
Готуватись треба нам
До Нового року.
Бо ляльки собі — ля-ля, —
Справи в них сердечні,
Ну, а нам не можна так —
Ми таки статечні.
— Це ти, вовчику, загнув,
Бо на маскарадї,
Хто б в житті яким не був,
Веселитись радї.

Вже бабуся та з пакунком
Вийшла з магазину.
І поставили слона
Знову на вітрину.
Радий був — забракло слів,
Що бабуся мила
Для онука в подарунок
Інше щось купила.
Засвітили вже і в них
Прибрану ялинку.
Слон хвилюється, притих,
Жде свою Яринку.
А як тільки магазин
На ніч зачиняють,

Всі зіскакують з вітрин,
Наче оживають.
Галасують всі, як ми,
Може ще й гучніше.
— Що ж, побудемо людьми,
Так, либонь, зручніше.
Дехто ноги розмина,
Потира хтось руки.
— Ну й робота! Ну й нудна!
Хоч вмирай від скуки!
— Барбі, кралечко моя! —
Клоун ледь не плаче.
— Як тебе кохаю я —
Ти того й не бачиш.
Нас з тобою з дня на день
Можуть розлучити:
Чи тебе, а чи мене
Може хтось купити.
Ти й не дивишся на мене.
За що мені кара?
— Йди до мавпи. Бач, сумує.
Оце тобі пара.
— Ха-ха-ха, — сміється слон
Й плеще по колінах.
Та звучить вже кселофон,
Чути піаніно.
Заєць бубон в руки взяв —
Зараз будуть танці.
— Веселімось, — хтось сказав,
— Посумуєм вранці.
— Це не мала б я роботи!
Чого сумувати?
Ні проблем, ані турботи,

Тільки танцювати.
Вибива ведмідь гопак —
Курява аж в'ється.
Крокодил, хоч і хижак,
Але й він сміється.
Черевики зняв ведмідь
І танцює босий.
Раптом півень як гукне:
— Кукуріку! Досить!
Ще ввімкнули телевизор,
Послухали вісті,
Потім чемно поставали
На своєму місці.
І не знають продавці,
Що приходять вранці,
Як всі іграшки оці
Кружеляють в танці.
Всюди тиша. Все в порядку.
Всі у сторожа ключі.
І кому прийде на гадку,
Що тут діялось вночі?
І якщо комусь присниться,
Хто б на теє зважив?
Це маленька таємниця
Наших персонажів.
Підморгнув ведмідь до вовка,
А слонові — мавпа.
І вже зовсім без причини
Вмить погасла лампа.
Барбі щось ніяк не може
Вичавить усмішку:
Їй ведмідь вночі у танці
Наступив на ніжку.

Вже і свята відійшли,
Коляда заснула.
Де ж та дівчинка? Либонь,
За слона забула.
Слон стоїть, як і стояв.
Туга серце крає.
Як же він її чекав!
А її немає.
А єхидне мавпеня
Ще й сміється з нього:
— Стій тепер. Дивись щодня
Сумно на дорогу.

Якось вранці слон її
Здалеку побачив.
У вітрині він стоїть
Й ледве що не плаче.
Роздивилась тут і там.
— Ти ще не продався?
Певно, ти мене чекав.
От і дочекався.
— Заверніть мені слона, —
Дівчинка говорить.
— Тільки добре заверніть,
Бо мороз надворі.
І сміявся тихо слон
Зі свого пакета.
Це не казка і не сон —
Вигадка поета.

Казка про добро і зло

У тихому раю родилась казка,
Родилась добра, мудра і цікава.
Не вірила у зло, добра чекала
Від кожного, хто її слухав. Ласка
спала на луги і на гаї,
на тих, хто слухати любив її.
Ніхто не знав ніякої біди,
захочеш — слухай, а не хочеш — йди.
Та якось в казку ту проникло зло.
Бо пильнувати нікому було.
Та й на таке ніхто не сподівався.
Аж гульк — злий чарівник тут десь узявся.
За мить він скаламутив чисті ріки,
Порушив все, що тут було навіки.
Ще мить — й побились найчемніші діти.
Такому б тут ніхто б не міг радіти.
А далі — посварились їхні мами.
Що трапилось? Що діється між нами?
Зібрались на пораду звірі й люди
Та й зажурились: — Що ж це з нами буде?
Але сюди невидимим проник
Отой безпутній злодій-чарівник.
Якщо проник, то вже сидів би тихо,
Як те непрошенеє лихо.
Так ні! Йому ще й слово надали —
Бо надто вже довірливі були.
І він сказав: — Коріться всі мені,
бо настають для вас найкращі дні.
У мене той дістане нагороди,
Хто буде проповідником незгоди.
Пісні і танці нам не до смаку,

Лиш танець на живому квітнику.
Забудьте і про друзів, і про школи,
І про добро не згадуйте ніколи.
Тут тільки я — господар ваш і пан.
А вірний друг мій — злісний хуліган.
А злодій чи розбійник — то мій брат.
Такий віднині буде тут уклад.
Про вчинки злі мені доповідати,
Всім добрим людям спуску не давати.
Хай запанує зло у вашім краю.
Не буде хто коритися — скараю!
І вийшла наперед стара бабуса
Й сказала: — Кари я вже не боюся.
Своє життя я майже прожила,
Та злою я ніколи не була.
Творить добро. Лиш у добрі надія.
Не слухайте отого лиходія.
Пісні співайте і плекайте квіти,
Нехай до школи ходять ваші діти.
Я вірю, що мої численні внуки
Не візьмуть зброї в свої дужі руки.
А потім вийшов престарий дідусь.
— Я зла, щоб знали, зовсім не боюсь.
Дітей і внуків я добру навчав.
І вірю я, що труд мій не пропав.
А потім вийшла дівчинка з котятком.
— Йому пошкодив хтось маленьку лапку.
Допоможіть, хто знає, що робить,
Бо знаєте Ви, як йому болить.
Переїнялися всі котячим болем.
А потім квітником, що біля школи.
Кругом роботи — непочатий край,
бо сам по собі не буває рай.

*Його творити треба у добрі.
Всі знали те — дорослі й школярі.
Куди ж лихий подівся чарівник?
Потужився, попижився — і зник.
Бо де добро з прадавнечка жило,
не має місця лихо там і зло.
Твори добро, у тім потреба є.
Це завдання й покликання твоє.*

Маринка на хмаринці

*Захотілося Маринці
Покататись на хмаринці.
— Стій, мій коню, постривай
І на мене зачекай.
Притягла з сіней драбину
Та й залізла на хмарину.
Умостилася зручненько.
— Ти пухнаста і м'якенька.
Я, здається, не важка.
Жаль, не маю батіжска.
Ти не коник-стрибунець,
Ти — мій килим-літунець.
Но-о! Поїхали! Гаття!
Отаке воно життя.
Рушило дівча у мандри.
А яке ж то вороття?
Ще махнула: — ну, бувайте!
Та мене не забувайте!
На хмаринці попливла,
Ніби там завжди була.
Тільки кури та індики*

Закричали: — ну куди ти?
Песик виглянув із буди:
— Ми тебе чекати будем.
Більш нікого не було —
Подалися всі в село.
От пливе вона над лугом
І над річкою, над Бугом,
І над лісом, і над полем,
І над степом, і над морем.
Тут зробилося їй лячно.
— Я вчинила необачно.
Скільки там внизу води!
Тільки спробуй, упади!
Я ще й плавати не вмю.
Отепер я розумію:
Без дорослих щоб нікуди!
Що ж тепер зі мною буде?
Тут піднявся сильний вітер.
Віяв, як несамовитий.
Він і віяв, і кричав,
І хмаринку швидко мчав,
Але дівчинку Маринку
Зовсім він не помічав.
Хмара чорною зробилась
І сердито з вітром билась.
— Я тепер вже штормова —
І велика, і нова.
Де ж поділись кораблі,
Що відбились від землі?
Будуть в них тепер проблеми,
І великі, і малі.
Пролетіли вже над морем.
Сонце глянуло бадьоре.

І облишив вітер їх —
Полетів шукать своїх.
А Маринка на хмаринці,
Як на пуховій перинці.
Щось би з'їла, та дарма:
І шкориночки нема.
Обізвалася хмаринка:
— Ну й відважна ти, Маринко!
Я й не думала, що ти
Не боїшся висоти.
— Висоти я не боюся.
Тільки жде мене матуся,
І хвилюється бабуся,
Ще й товаришка, Настуся.
Вже прийшов з роботи тато
І пішов мене шукати.
Чи не знаєш часом ти,
Як мені допомогти?
Як мені зійти на землю
Із такої висоти?
— Ні, не знаю. Я нова,
Я вже хмара грозова,
Прогримлю тепер грозами.
— А мені пора до мами.
І заплакала Маринка,
Разом з нею і хмаринка —
Серед вулиць, серед площ,
Вже почався літній дощ.
І не знала хмаринка,
І не знала Маринка:
Щоб із казки перекинутись,
Треба просто їй прокинутись.
Все це їй надумалось,

*Все це їй наснилося.
Доки спала дівчинка,
Небо прояснилося.
Біля ліжечка мама стояла
І тихо у доні питала:
— Чом у сні ти плакала?
— То хмаринка капала.
— Прокидайся, донечко.
Встало ясне сонечко.
Дощ відшумів,
Грім відгримів.
Ранок настав.
Котик вже встав,
Сидить, муркоче,
Снідати хоче.
Мерщій вмивайся
Та одягайся.
Сон у ліжку зостався,
День новий почався.*

ДЛЯ ТИХ, ХТО НЕ ЗРІКАЄТЬСЯ ЛЮБОВІ

Коли поет любов свою дарує

*Коли співає муза про кохання,
Веселку посилає Бог з небес.
Серця, що приготовані зарання,
Красу сприймають, як одно з чудес.
А скільки див на сонячній планеті!
Дива великі і дива малі.
І їх вбирають пристрасні поети,
Як дар найвищий неба і землі.
Ті, хто не відівчився дивуватись,
Хто бачить диво в крапельці роси,
Хто вміє птаха голос впізнавати,
Хто безкорисно прагне до краси, —
То всі вони поети, щоб ви знали.
Тут дивовижа, бачите, така ...
Вони — поети, хоч не зримували
В житті своєму жодного рядка.
У кого серце збурено нуртує,
Хто вірить, що краса права таки,
Сьогодні вам поет любов дарує —
На цілий Всесвіт і на всі віки!
І хто знайде в поетовому слові
Щось і від себе, придивися лиш,
Пошли вам, Боже, вірної любові
І ще для нас хоч трішечки залиш.*

Чи ти моя?

*Чи ти моя, чи так мені здалося?
Скажи, як є, і мовчком не стій.
Люблю твій стан, люблю твоє волосся,
Люблю твій погляд, грішний і святий.
І на чоло лягла важка задума,
В очах відбилось небо голубе.
Чи ти моя, чи все це я надумав?
Чи в снах юначих вимріяв тебе?
Так, ти моя. Лише тобі несучу я
Свій ревний жаль і радощі свої.
А якщо ні, то все на світі всуче:
Моя печаль, весна і солов'ї.
В душі нема тривоги ані суму.
Постій, не йди з-перед моїх очей.
Чи ти моя? Чи я тебе надумав
В безсонні тихих, трепетних ночей?*

Дівоча печаль

*Ми над річкою прощалися,
Колисала сон вода.
І тобі я не призналася,
що для мене це — біда.
За тобою не журилася,
Не просила, не кляла,
Лиш у воду все дивилася,
А вода собі пливла.
Ой, ти, водо, ой, ти, бистрая,
Забери мій смуток-жаль,
Отоді я, може, вистою,*

*Пропаде моя печаль.
Ніч у воду задивилася.
Ти сказав: — Мені пора ...
До верби я прихилилася,
Мов була її сестра.
Заховай мене, вербиченько,
Від розпуки та жалю.
Я признаюся, сестриченько,
Що його я так люблю.
Не виказуй мене, ніченько,
Що додому йду одна.
І смутила своє личенько
Я всю ніч біля вікна.
А верба кивала вітами,
Наче знала все давно.
І були удвох на світі ми,
Зорі падали в вікно ...*

Кричали чайки

*А ти все чайок годував.
Вони леліли зовсім близько.
А ти їм печиво кидав
І хліб ї сміявся, мов хлопчисько.
Вони хапали на льоту
І так захоплено кричали.
Ми гаяли хвилину ту,
Немов її не помічали.
А це була найкраща мить —
Єднання з чайками і з морем.
І не пече, і не болить ...
Ми стоїмо, про щось говорим ...*

*І хвиля хвилю доганя,
І катер наш прогулянковий
Пливе собі на схилі дня
У синій простір вечоровий.
І музика якась звучить,
Така гучна і недоречна,
І далина у простір мчить,
Така манлива й безконечна.
Я пам'ятаю, як тепер,
Хоч вже пройшло чимало років ...
Над нами плив гелікоптер
Тоді у небі ясноокім.
Що він сказати нам хотів —
Нам не довідатись ніколи.
А може, просто так летів
Над катером прогулянковим ...*

*І планів ми не будували
Ні на тепер, ні на майбутнє.
Роз'їхатись ми завтра мали,
Щоб повернутися у будні.
Ми не сприймали це як горе.
Що ж, закінчилися путівки.
Були закохані у море,
у Євпаторію — і тільки ...
Ти ще тримав мене за руку.
І досі гріє потиск милий.
Кричали чайки про розлуку,
А ми їх крик не розуміли.*

Якщо ти захочеш зрадити

*Дай надихатись
Твоїм іменем.
Стережи мене,
Обніми мене.
Стережи мене
Від напасти,
Не дай впасти,
Не дай пропасти.
А якщо ти мене забудеш,
То безодня зійне глибинами.
Ти довіку зі мною будеш,
Лиш люби мене, лиш люби мене.
А якщо ти мене покинеш,
Стану спрагою, стану згубою.
Ти від мене у світ не злинеш,
Називай мене тільки любовою.
А якщо ти захочеш зрадити,
Я не зможу тобі завадити.
Та не зможеш ти
Бути з іншою,
Ані з кращою,
Ані з гіршою.
Обів'ю тебе,
Цвітом-тугою —
І не зможеш ти
Бути з другою.
Не віддам тебе,
Не пущу тебе,
А як зрадиш все ж,
Не прощу тебе.*

Подарунок ночі

*Стояла ніч у чорнім запиналі,
Без образів, емоцій і ознак.
Я думала: не буде так надалі,
По-іншому все буде, а не так.
На небі тихо зорі миготіли,
І верби сповідалися вітрам,
А ми з тобою більше не хотіли
Заходити у цей розкішний храм.
Тут все було напрочуд дивовижно,
Того збагнути розум вже не міг.
І руку ти мою стискав так ніжно,
Немов боявся розтопити сніг.
— Ну розтопи, молю, на серці кригу,
Нехай вона пролеться у сльозах.
Ти мою душу прочитай, як книгу.
Та ти на те нічого не сказав.
Світлішало. Вже сходила зірниця.
Находив ранок і зникала ніч.
А я не знала, чи мені це сниться,
Чи справді ти моїх торкнувся віч.
Ти припадав до уст моїх цілунком,
І мліла я у тихім забутті.
Зникала ніч із сном моїм дарунком,
Бо не було тебе вже при житті ...*

Вірш для розради

*Болить. Я знаю. Довго ще болітиме.
А може й так, що аж до схилу літ.
Омиється душа струмками літніми.
Але не змиє цей глибокий слід.
Так не пектиме, але й не забудеться.
Роки пливатимуть, як стрімка вода.
Щось збудеться, а щось так і не
збудеться,
Та ти ще довго будеш молода.
Нічого тут Тобі не можна радити.
Сама вирішуй. Тільки пам'ятай:
Хто зрадив раз, той вдруге може
зрадити,
тому ніколи зради не прощай.
Ще буде в тебе і пісень, і музики,
ще будуть в тебе і щасливі дні.
А спогади зав'яже час у вузлики
і повкладає у душі на дні.
Душа болить, коханням розтривожена,
і біль отой здолати мусиш ти.
І пам'ятай: калина приморожена
солодшає, позбувшись гіркоти.
Ти помолись на образи Софіївські —
вони зазнали всього на віку.
Ще будуть роси на каштанах київських
і на твоїм весільному вінку.*

Запитай про мене

*Запитай про мене
У моєї зірки,
І вона розкаже,
Де мене шукати.
Прийдеш до криниці,
Станеш на узгірку —
Я тебе побачу
Із своєї хати.
Я тебе побачу —
Ніжно посміхнуся,
Подарую сонце,
Подарую квітеня
І у сні юначі
Тихо закрадуся.
Хай для мене з неба
Зірка моя світить.
Ясна моя зірка,
Що на весну схожа.
Часом я на неї
Цілу ніч дивлюся.
Та вона в любові
Нам не допоможе.
Я за нас з тобою
Богу помолюся.*

Півонія цвіте

*Півонія цвіте, така духм'яна,
Це диво, досі ще ніким не займане.
Так хочу я, щоб квітка не зів'яла,
Щоб шепотіла вітру: «Ти впізнай мене!»
— Впізнай мене, —
Шепчу і я з розпукою.
— Впізнай мене!
Та ти того не чуєш.
З солодкою
А чи з гіркою мукою
Свою любов
Ти з іншою святкуєш.*

*І нехай сміються з мене друзі,
Що я твоєю радістю багата.
Відкину застереження безглузді —
І стану на сторожі твого свята.
Мене ти не помітиш, не побачиш,
Тобі, я знаю, зараз не до мене.
Ось-ось моя півонія заплаче,
Кохання пам'ятаючи шалене.
— Впізнай мене! —
Я стану на дорозі.
— Впізнай мене!
Я ж так тебе любила!
Дихнув вітрець —
І пелюстки, як сльози,
Півонія
До ніг тобі зронила.
І знову ти
Нічого не побачив.*

*На пелюстки
Ступив ти, як на душу.
В житті твоїм
Нічого це не значить.
Тепер вже я
Зійти з дороги мушу.*

Білим лебедем літа ...

*Білим лебедем літа
Промайнули,
Наче зорі у криниці
Втонули.
Білим лебедем у вирій
Знялися.
На прощання лиш крильми
Обнялися.
— Ой, куди ж це ви, літа?
Ой, куди ж ви?
Залишилися б зі мною
Хоч на тиждень.
Залишилися б зі мною
Назавше.
Летите, мені ні слова
Не сказавши.
А літа собі кружляють,
Кружляють.
Тільки спогади мені
Залишають.
Тільки спогади мені
Зостаються,
А літа мої вже більш
Не вернуться.*

Вечорове кохання

*Я ворожкою ніколи не була,
Та на тебе дуже хочу ворожити,
Бо без тебе я, здається, й не жила,
Бо без тебе я не можу далі жити.
Мені ворожку
Знайти не важко.
Візьму волошку,
Візьму ромашку.
Знайду ворожку,
Таку мрійливу,
Нехай із мене
Зробить щасливу.*

*Ворожіння закінчилось восени —
Не цвітуть ані волошки, ні ромашки.
І дивуються дорослі два сини,
Чом зітхає їхня мама дуже важко.
Треба тільки почекати до весни,
Треба якось тую зиму пережити.
Доки сняться кольорові мені сни,
Я весною буду знову ворожити.
А вже потім будуть падати зірки.
Забарилась ти чомусь, моя любове.
Якщо випила я свій полин гіркий,
Посолодшає кохання вечорове.
Мені ворожку
Знайти не важко.
Візьму волошку,
Візьму ромашку.
Знайду ворожку,
Таку мрійливу,
Нехай із мене
Зробить щасливу.*

Поїзди

Вночі спішили поїзди,
Когось гукали-кликали.
— Куди? Куди? Куди? Куди? —
мов журавлі курликали.
— Коли? Коли? Коли? Коли? —
і очі заросилися.
— Курли, курли, курли, курли ...
І ми таки зустрілися.
— Печаль мене, печаль мене, —
лунала пісня скрипкою.
Чекай мене, чекай мене
Увечорі під липкою.
І стежка рівна, мов струна,
За нашою криницею.
А мати дивиться з вікна
І світиться зірницею.

Ми хотіли любові

Пригорни мене, любий.
Ти так вмів пригортати.
Вже втомилися губи
Поцілунку чекати.
Це ж бо я, а не друга —
І розлука мене.
Вже втомилася туга
Обнімати мене.

Подивись мені в очі,
Як раніше дивився.

*Ми хотіли любові.
Час для нас зупинився.
Повертатися в будні
Сил ніхто з нас не мав.
Обніми мене, милий,
Як колись обнімав.*

*Ми хотіли любові.
Кожна зустріч — як свято.
Нам нічого ніколи
Вже не порятувати.
Хто сполохав нам щастя?
Хто затьмарив наш сон?
Повернути не вдасться
Наш солодкий полон ...*

Може, ми то були

*Може тобі,
може мені
раптом згадається
човник легкий,
весла в воді
і бистрина.
Може тобі,
може мені
знову кохається,
тільки не та
це вже любов —
то не вона.
Пам'ятаю цей час,
пам'ятаю Дніпро.*

*І зронила для нас
біла чайка перо.
То не чайка, то, може, жар-птиця.
Може, сниться це нам, може, сниться.
А жар-птиця майнула крильми.
Може, ми то були. Чи не ми?
А між нами була таємниця.*

*Може тобі,
може мені
часом сумується.
День — як струна,
і бистрина,
і глибина ...
Тільки птахи
мірять шляхи
знову гуртуються.
Осінь уже
нас стереже.
Осінь? Невже? ..
Пам'ятаю цей час,
пам'ятаю Дніпро.
І зронила для нас
біла чайка перо.
То не чайка, то, може, жар-птиця.
Може, сниться це нам, може, сниться.
Наші весни майнули крильми.
Може, ми то були. Чи не ми?
Залишилась лише таємниця ...*

Я піду вже від тебе

*Ти знайдеш собі іншу,
Може навіть гарнішу,
Може навіть спритнішу
Чарівницю ночей.
Я піду вже від тебе.
Не затримуй, не треба.
Я втечу від обіймів
І від карих очей.
Я піду вже від тебе.
Змилось сердилося небо
І у світ цей послало
Літніх барв досхочу.
Зрозуміла, що зайва.
Боже, радості дай Вам.
А для мене достатньо
Навіть того дощу.
Я піду вже від тебе.
Сумувати не треба,
Бо цей смуток нещирий
Я тобі не прощу.
Може так навіть краще.
Не така я пропаща,
Щоб не бути собою
Серед сонця й дощу.*

Не осуди

*Не осуди.
Я так любила,
Що не могла
Без тебе жити.
Тебе знайшла,
А все згубила —
Не можу сліз
Я осушити.*

*Не осуди.
Я так чекала.
До тебе йшла,
А ти не кликав.
Та я тобі
Не дорікала —
В душі жила
Любов велика.*

*Не осуди.
Кохаю й досі.
Не принесуть
Слова розраду.
Згадай мене,
Як теплу осінь,
Терпку печаль
Із листопаду.*

*Не осуди.
Хай Бог осудить.
Я за гріхи
Прийму покаянню.
А люди що?*

*Вони лиш люди —
Мою любов
Їм не збагнути.
Не осуди ...*

У смуток Ваш ...

*У смуток Ваш заглянули фіалки
Стривоженими синіми очима,
І здивувались роки за плечима,
Вам вітер щось так ніжно шепотів.
І клен, котрого знали Ви ще змалку,
На Вас дивився німо й запитально,
І журавель махнув крилом вітально,
Бо він сьогодні з вирію летів.*

*У смуток Ваш заглянуло кохання,
Таке палке, якого Ви не знали,
Та Ви йому нічого не сказали,
Ви навіть не всміхнулися йому.
Зірвалось з губ непрохане зітхання.
Раніше Ви ніколи не зітхали,
І смуток Ваш неначе посвітлішав.
Ви знаєте, вже знаєте, чому.*

З СУМНИХ МЕЛОДІЙ

Коли зупиниться годинник

*Полечу, полечу
У далекі світи,
Де немає плачу,
Де є Бог і є ти.
Полечу, полечу
В журавлинім ключі
І прощання своє
Прокурличу вночі.
Хто почує мене,
Зрозуміє, хто я,
І того не мине
Самотина моя.
Полечу, полечу
В журавлинім ключі
І слова прошепчу,
Прокурличу вночі.
Запишається знов
Журавлина весна,
І завітне любов,
Наче зірка ясна.
Та любов не мені,
І весна не мені,
І всі ночі і дні
Не мені, не мені.
Бо годинник вже мій
Зупинився давно,
Тільки спогад живий,
Наче кадри в кіно.
У найкращих світах,*

*У небеснім краю
Буду рватись, як птах,
Я на землю свою.
Кращих весен ніде
І ніхто не знайде.
А якщо десь і є,
То воно не моє.*

З тебе починалась наша доля

*Вишивала мама нашу долю
На весільнім білім рушнику,
Розсівала усмішки по полю,
Щоб вони вродили в квітнику.
Мамо, мамо, ти моя єдина,
Мамо, мамо, в мене ти одна.
І коли збирається родина,
Як же сумно, що тебе нема.
Ми повиростали, наче квіти,
І самим не віриться: коли?
І тепер не ми, а наші діти
Правнуків до тебе привели.
Мамо, мамо, роки, наче зілля:
Відцвітають й зацвітають знов.
Рушниками стеляться весілля
І дітьми вінчається любов.
І війнуло пахощами м'яти,
Час поверне у дитинство нас.
Мусимо тебе ми пам'ятати,
Може хтось колись згадає нас.
Мамо, мамо, шелестить тополя.
Мамо, мамо, весь буяє світ.
З тебе починалась наша доля,
У тобі продовжився наш рід.*

Кують зозулі

На цвинтарі кують зозулі.
Кому, о Боже мій, кують?
Чи тим, що тут давно поснули
І встануть лиш на Божий суд?
Чи нам? На цвинтарі! Тут спокій.
І тишу зрушивши гірку,
Нанизують для когось роки ...
«Ку-ку! Ку-ку! Ку-ку! Ку-ку!»
Зозулі щедрі. Їм не шкода
Ні років, ні земних доріг.
— Живіть, аби між вами згода.
Живіть за себе і за всіх ...
Все переплутали зозулі.
Чиєсь майбутнє у минулім,
Чиєсь минуле у майбутнім, —
Все в тому вирі всемогутнім.
Над пам'ятниками й хрестами,
Над безіменними могилами
Кують зозулі: — Час настане —
Й ви встанете з новими силами.
Кують для грішних і для праведних,
Для тих, хто вмер без каяття,
Кують зозулі з діда-прадіда,
Кують, віщуючи життя.
А може їм таке доручено?
Хтось повелів з ясних небес?
Кують зозулі для засмучених:
— Христос Воскрес! Христос Воскрес!

ВЕСНЯНІ СОЛОСПІВИ

Зимо, не лютуй!

*Зимо, не лютуй, тобі пора.
Дивись, он скільки снігу намело.
Я б лютувала, якби допомгло.
Та що тут вдієш, коли я стара?
Пора в твої обійми льодяні.
І, хочеш чи не хочеш, треба йти ...
Отак і ти, голубонько, і ти
Дорогу мусиш уступить весні.*

*Співає хурделиця пісню зимову,
Чи закличну, чи колискову.
А я поринаю знову і знову
У мрію казкову.
Співає хурделиця пісню весільну,
То самотню, то, може, спільну.
А я свої вірші натомлено сію,
А жати не смію.
Бо що то вже вродить із того насіння?
Чи вистачить хисту і вміння?
Під пісню хурделиці
Квітами стеляться
При замерзлім вікні
Мої вірші сумні.
Від зими я за вікнами схована.
Ще у кригу душа не закована.
Ні, ще рано, зимо, мені
В обійми твої льодяні.
А ти, чи хочеш, чи ні,*

*Скіпетр віддай весні.
Зимо, лютуй — не лютуй,
Шлях для весни приготуй.
Може ще й я під весну
Знову завітну й воскресну
З-під льодяного покрову
І заспіваю знову
Хоч рік, хоч місяць, хоч день
Своїх найкращих пісень
Світу на гарну обнову.*

Нарешті весна

*Де ж ти, весно, була?
Я тебе так чекала,
Наче першу свою
Ще незнану любов.
Чи в далеких краях
Ти когось чарувала?
І нарешті прийшла
У країну дібров.
Ось нарешті й весна.
І не віриться лісу,
Що зійшли вже сніги
І минула зима.
Незабаром напне
Він зелену завісу —
І на землю зійде
Ніби казка сама.
Вже виспіває шпак,
Урочисто й натхненно,
Аж торішній листок*

*Знов ожити схотів.
Обійми, поцілуй
І кохай так шалено,
Мов би птахом із вирію
Щойно летів.
Я покличу тебе
У закохані трави,
Ти мене поведеш
У мрійливі поля.
Соловей заспівав,
Наче змовник лукавий,
І від співу його
Оновилась земля.
Срібний місяць зійшов.
Витер очі спросоння.
Щось до зірки шепнув —
Ї затремтіла вона.
Я простягну йому
Білий цвіт на долонях —
І гукну на весь світ,
Що нарешті весна.*

Ластівки повернулись

*Ластівки повернулись додому
Із далекого теплого краю.
Не знайшли, очевидно, там раю
Ї повернулись, долаючи втому.
Їх ніщо не могло зупинити:
Ні вітри, ані холод, ні грім.
Повернулись гніздечка тут звити,
Повернулись, бо то їхній дім.*

*Сяє вікнами затишна хата,
І від цвіту садки забілили.
І радіють маленькі пташата —
Повернулись, таки долетіли!
Господиня стоїть край порогу,
В неї усмішка тепла, ясна.
— Повернулись таки. Слава Богу!
О тепер вже нарешті весна.*

Паруються вже голуби

*— Послухай, любий, це для нас
Дзвенять птахи у високості.
Весна запрошує нас в гості.
Це нашого кохання час.
Он клен закохано тремтить,
А он берізка білокора ...
Впізнав себе? Той клен — це ти.
А я ... не та, що була вчора.
Ти придивись. До кіс моїх
Весна торкнулась чарівниця.
А може все це мені сниться?
Звабливий трунок губ твоїх ...
Ходімо в трави, у поля,
У білопінність ту тремтливу,
У нашу ту весну щасливу.
Її дарує нам земля.
Паруються же голуби,
Птахи в'ють гнізда для любові.
І тихий вітер у діброві
Шепоче трепетно: «Люби!»
Й за руки взявшись, наче діти,*

*Вони пішли у той розмай,
У той зелений сонцеграй,
Щоб злитись з ним і теж радіти.
А там що буде — хто те зна ...
Ще може й смуток зі сльозами,
Ще буде осінь із дощами,
Але допоки ще весна ...*

** * * **

*Солов'їна пісня,
Солов'їне небо,
А весна шепоче,
Що кохати треба.
Солов'їна пісня,
Солов'їні ночі,
А в моєї милої
Незбагненні очі.
Очі променисті —
Зіронька з росою.
Не захмар їх, горличко,
Ранньою сльозою.
Очі променисті,
Молоді та чисті,
А весна красується
В зорянім намисті.
Очі — наче небо,
Очі — наче зорі,
А весна красується
У росі прозорій.*

Від солов'їв до солов'їв

Весна була хмільна і рання,
Принесла зелень для гаїв,
А для дівочого кохання
Подарувала солов'їв.
Вони співали, ляскотіли,
Як щебетали, Боже мій!
Сказати дівчині хотіли,
Що їй не можна вже самій.
Допоки дівчині ще сниться
Хтось на буланому коні,
Під зорі вийшла молодиця,
Щоб доспівать свої пісні.
І дід столітній вийшов з хати —
Йому в ту ніч не спиться, ох ...
А скільки міг би він згадати,
Якби з дружиною удвох ...
Ніч наполохано зітхнула —
Вітрець пробіг поміж дібров.
Вона сьогодні пригорнула
Чиюсь недоспану любов.
Ніч солов'їна, ніч весняна
Багато знає таємниць.
Чи заворожена, чи п'яна,
Сховала місяць від зірниць.
Відлуння чути серед тиші,
Серед гаїв, серед дібров.
То солов'ї натхненно пишуть
Поєму про чиюсь любов.
Весна була хмільна і рання,
Принесла зелень для гаїв.
Так і живе чиєсь кохання
Від солов'їв до солов'їв.

Дощ на балконі

*Коли мені сумно,
Коли серце млиться,
Покличу дощ —
І він не забариться.
В мій смуток ввірветься
Мелодія чиста
Й до серця торкнеться,
Весела й врочиста.
Видзвонює дощ,
На моєму балконі,
А я йому радісно
Плещу в долоні.
Мені його музика
Сил додає.
А дощ не вищуває,
А дощ виграє.*

*Коли мене зрадить
Мій любий, коханий,
Гукну для розради
Я дощ весняний —
І він прилетить
На зелених вітрах,
Розвіє мій сум
І розсіє мій страх.
Гука, як хлопчисько:
«Вставайте, соні!
Я зовсім близько,
У вас на балконі.
У коло до танцю
Вас кличу всіх.*

*Вставайте вранці,
Я дощ, а не сніг».
Видзвонює дощ,
На моєму балконі,
А я йому радісно
Плещу в долоні.
Мені його музика
Сил додає,
А дощ не вищухає,
А дощ виграє.*

ЛІТНІ ЗАМАЛЬОВКИ

Червень

*Найдовші дні і короткі ночі.
Це червень мені заглядає в очі.
Я маю від того солодку втіху.
Між літом й зимою він ставить віху.
І хоч ще далеко зима з чудесами,
Деь там ще за горами і за лісами,
А на нас чекає ще літня спека,
Лелечат вчить літати розумний лелека.
Й починають потрохи коротшати дні.
І від того сумно стає мені.
Я гукаю до червня: — ти почекай.
А він сміється смачними суницями
І моїх онучат засмаглими лицями.
І не хоче чекати. Не хоче — і край.*

Тополина завірюха

*Тополина завірюха
Закружляла, замела,
Застелила білим пухом
Вже, напевно, півсела.
Білий пух літає всюди
І в оселі заліта.
Нагадайте, добрі люди,
Молоді свої літа.
А високі тополі
Буйний вітер хитає.*

*В тополі про долю
Ніхто не питає.
Тополина доля,
Як доля людини:
Раз в рік зацвітає —
і пух потім лине.
Вже б зрубали ті тополі,
Аби пуху не було.
Та тополі, наче доли,
Бережуть своє село.
Всі на пух той нарікають,
А тополя, мов жива.
Вже грозяться, що зрубують,
Але то лише слова.
А високі тополі
Буйний вітер хитає.
В тополі про долю
Ніхто не питає.
Тополина доля,
Як доля людини,
Раз в рік зацвітає —
І пух потім лине.*

Випала роса

*На квіти випала роса,
Неначе землю оновила,
Неначе світ благословила
На всі дива і чудеса.
На землю випала роса,
Заблисла на зелених травах,
Мов пісня ніжна і ласкава
З'єднала землю й небеса.
Так легко стало на душі.
Я посміхнулась мимоволі,
Неначе прикрощі та болі
Ввібрали тихі спориші.*

Справдився прогноз

*Я посміхаюся з вікна,
Бо я в кімнаті не одна.
Тут затишно й вечеря на столі.
А дощ собі сміється з нас,
Бо в нього є води запас,
І він іде босоніж по землі.
А дощ собі все йде та йде.
І не сховаєшся ніде,
Бо неодмінно він тебе знайде.
Допоки дах не протіка,
До чарки тягнеться рука,
Чекаю, може ще хтось увійде.
А у дощу нема проблем,
Ні аксіом, ні теорем,
Ні почуттів, ні будь-яких заноз.*

Дерева мокнуть і кущі,
Синоптик мокне на дощі,
Та втіха є, що справдився прогноз.
Змиває бруд із вулиць, площ,
Омиє душу літній дощ.
Він змиє все — солодке і гірке.
Страждає наша оптика,
Жаль бідного синоптика,
Що напророчив сам собі таке.
І нічого боятися,
Що буде хтось сміятися,
А може й так, що весь гідрометцентр.
Та як би не сміялися,
А під дощем зрівнялися
Професор, і синоптик, і доцент.
Мурмилу на побачення.
Та це не має значення.
Бо що той дощ? То, зрештою, вода.
Прогноз таки ваш справдився,
Неначе з небом радився
Ваш добрий і суворий Кульбіда.
За хмарами ви стежите,
Бо теж від них залежите:
Аби погода хоч на вихідний.
Така вже ваша доленька.
Носовська мокне Оленька,
Хоча вона й синоптик провідний.
Пошило сонце з хмари плащ,
А ти — хоч смійся, а хоч — плач,
А хочеш — просто мокни на дощі.
Дерева мокнуть і кущі,
Синоптик мокне на дощі.
Як добре, що придумали плащі.

Проходило літо

*А повз мене проходило літо,
гріло сонцем, вмивало дощем,
на городі пишалось квітом,
обгорталось зеленим плащем.
І гойдало високі тополі,
і гойдало у полі жита,
не питаючись дозволу в долі,
крокувало крізь наше життя.
Ой, літа, як ви швидко минули!
А про зими вже що й говорить ...
Деся вони у світанках заснули,
тільки ватра від сонця горить.
Тільки серце здригнулось тужливо:
не сумує уже, а болить.
Та для вічності це не важливо —
це для вічності навіть не мить.
Повернутись назад неможливо.
Що попереду? Що ще моє?
Та зозуля замовкла зрадливо —
не кує мені літ, не кує.
Тільки друзі мене не забули.
— Сумувати немає причин.
Не кують серед літа зозулі.
Почекай до весни, відпочинь.
Я занурююсь в сонячне літо,
я босоніж іду по траві.
Та соромлюсь віночок із квітів
пронести на своїй голові.
Хтось мене ще не так зрозуміє —
про свій вік забувати не слід.
Хто старітись не може, хоч вміє,
тому трішечки меншає літ.*

ОСІННІ МЕЛОДІЇ

Ще літо, але ...

*Схилилося вже сонечко до осені
І літу посміхнулося — прощай.
І незабаром у небесній просині
Замають крила перелітних зграй.
І полетять шляхами перелітними,
Свій смуток залишаючи ланам.
Потішмося ще трішки днями літніми,
Бо їх так мало залишилось нам.
І вже не той вітрисько над покосами,
І не про те задумались ліси.
Ще літо, але терпкий запах осені
Вже докида осінньої краси.
Ще літо, але з нами вже прощається,
Скупіше сяє сонечко з небес.
На жаль, літа назад не повертаються,
На світі не бува таких чудес.*

Осіннє танго

*Ти такий манливий, наче осінь.
Ти такий усміхнений, мов сон.
Закружляєш вітром біля сосен,
Сонечком заманиш у полон.
І розтопиш душу, мов крижину,
Обігрієш серденько на мить —
І полинеш за якусь хвилину —*

*І байдуже, що комусь болить.
— Досить, —
Тебе осінь просить.
З нею
Тебе прошу я.
Тільки вітер
Звідкілясь доносить,
Як відлуння тихе,
Твоє ім'я.*

*Я тебе, зрадливого, забуду
І до мене стежку не топчи —
Я твоєю більше вже не буду.
Осінь зачарована мовчить.
Подивлюся в очі, мов безодні,
Що сховались в очереті брів,
Щоб мене ти завтра і сьогодні,
Щоб мене ніколи не зустрів.
— Досить, —
Тебе осінь просить.
З нею
Тебе прошу я.
Тільки вітер
Звідкілясь доносить,
Як відлуння тихе,
Твоє ім'я.*

Від осені нема рятунку

*І б'є на сполох коник-стрибунець,
І б'є на сполох.
Жовтіє листя.
Літа вже кінець —
І сум навколо.
І на сторожі в осені стоять
Багряні клени.
Сумні листочки їхні вже летять
В вікно до мене.
На тих листочках імені твого
нема й не буде.
Сумує осінь. Знаю я чого,
І знають люди.
Та осінь зачаровує мене —
Це для початку.
Таке собі безжурне та сумне
Мале дівчатко.
Розпустить потім вітер та дощі —
Для поцілунку.
І щуляться дерева і кущі —
Нема рятунку.*

Айстри

*Вже жовтень сріблом дарував
Мінливу осінь,
А я шукаю поміж трав
Волошки й досі.
Сміються з мене: — Ну й чудна!
Які волошки?
Сміялась осінь край вікна
Й журилась трошки.
Стояла осінь при вікні.
З своєї тайстри
Подарувала вже мені
осінні айстри.
— Нема волошок вже, пробач ...
Бери, що маю.
І чувся сміх, а може й плач
Вітрів із гаю.
Схололі айстри, як зірки,
Дивились в небо.
А я зі спогадом гірким
Ішла до тебе.
Спішила спогадом своїм.
Я їх зігріти,
Бо залишилося ще їм
Так мало жити ...*

ПОЛОТНА

В неволі вільна

*Жив собі Іван Невмитий —
козарлюга хоч куди.
Більш такого не гляди,
бо не знайдеш в цілім світі.
Пережив він сто смертей.
Заліковуючи рани,
був і любий, і коханий,
дуже тішився сім'єю
і з дружиною своєю
мали п'ятеро дітей.
Старші троє — козаки.
Вже підходили роки.
Сього року, ясна річ,
забере він їх на Січ.
А молодші — дві дочки.
Поможі їм, милий Боже!
Там такі дівчата гожі.
Гожі будуть й діточки.
Тільки заміж хоч не йди.
Залишилися діди,
Шинкаренки, Крамаренки,
Попаденки та Дяченки.
Плюнь хіба що — й пропади!
Наймолодша — то Оксана,
донечка його кохана.
Що то з неї доросте?
Отаку не віддасте*

за багатого й дурного.
Каже жінка, не одного
вже спровадила разом
з величезним гарбузом.
От би з неї був козак!
Та судилося не так ...
Треба з нею говорити,
може, трохи насварити,
щоб не приндилася так.

А Оксана ... Що Оксана?
Вмила личенько рум'яне,
та нікуди вже не йде,
бо сьогодні батька жде.
Ось і батько на поріг.
Зустрічає мати сива.
А Оксана вже щаслива —
надивитися не міг.
— Дайте, батечку, мені
поскакати на коні.
— Кінь натомлений з дороги.
Заболіли в нього ноги.
Без передиху летів —
сам додому вже хотів.
Рятував не раз з полону
цей товариш вірний мій.
Поводи, хай охолоне,
потім вже його напій.

Шкодувала, що не хлопець.
Не любила свою косу.
Що коса? От їй би шаблю.
Полетіла б в степ, у росу.
В степ безмежний і широкий

на коні на вороному.
А вже потім, через роки
повернулася б додому.
Повернулася б у славі,
з ранами, що зрубцювались ...
А вони їй — веретено!
Щоб, бач, хлопці не сміялись,
що нічого не надбала.
Цур тим хлопцям! Пек дівчатам,
що лиш мріють про заміжжя.
А вона — от дивовижа!
Про таке вона не мріє.
Бо ніхто їй не до пари.
У степу ... Там вітер віє,
вороні од пилу хмари ...
А байраки! А долини!
Терпкий запах полиновий.
Десь здалека пісня лине,
крешуть іскрами підкови.
І робота не почата ...
І співа «Не шуми, луже ...»
Нащо родяться дівчата
в час такий непевний дуже?
Діти бавити — то добре,
борщ варити — теж годиться,
але спритність та хоробрість —
теж не зайве, знадобиться.
Мама сердиться, свариться,
час вже думати про заміж.
Але борщ їй не вариться.
Як розкажеш тее мамі?
Сняться їй степи широкі,
гарні хлопці кароокі,

сивовусі дідугани
і мерзенні басурмани.
Якось снилось, що Оксана
у полон взяла султана.
— І яке ж воно мерзенне!
Все дивилося на мене.
Мама журиється, зітхає,
вже нічим не дорікає.
А коли приїхав татко,
то зітхнув: — моє дівчатко,
народилась ти така,
бо хотів я козака.
Що робить? Жіноча доля
теж не з гірших ... Та не в полі
серед крові та смертей.
Вам виховувать дітей.
Щоб зростали козаками,
не сиділи між жінками,
а як наш велить звичай,
боронили рідний край.
Ти вже, дочко, не сварися,
не журися і змирися,
рушники собі надбай,
гарну пару вибирай.
Хлопця доброго, завзятого.
Не йди, доню, за багатого,
а виходь за козака.
Доля ... що ж ... вона така.
Коли дівкою вродилася,
значить, так тобі судилося,
то й нема чого дарма
жалкувать, чого нема.
Хмуристь брови, слуха тата.

А сама, метка й завзята,
тільки всі вляглися спати,
нишком вислизнула з хати.
Шаблю батькову до боку,
на коня — і в степ широкий!
Аж під ранок повернулась.
Мати, злякана, проснулась.
— Чуєш, скаче хтось до нас.
— Може, є який наказ?
Може, треба виступати?
Одягнувся, вибіг з хати.
Шаблю він шукав дарма:
тут була — тепер нема.
Спить село у напів-сні.
Скаче вершник на коні.
Придививсь — аж то Оксана,
донечка його кохана!
— Жарти ті облиш мені!
Це не іграшки, Оксано.
А якщо татарин п'яний?
Засміялася: — овва!
Що татарин? Хоч і два!
Шабля блиснула б — й ворожа
Відлетіла б голова.
— Ну вже! Що тобі козак!
Хто ж навчив тебе отак?
Не навчилася ж від мами.
Те мистецтво між жінками
не ведеться аж ніяк.
— Ще коли наш дід Матвій
був здоровий та живий,
ми коней своїх сіддали
та у степ собі скакали,

щоб ніхто не докучав.
Дід Матвій мене навчав.
Він показував мені,
як триматись на коні,
що із шаблею робити,
як зручніше турка бити.
То були щасливі дні.
Дід казав: — козацька слава
у бою. Жіноча ж справа
мати силу й дужу руку,
щоб утримати шаблюку.
Бо в лихий недобрый час
хто заступиться за вас?
Не здійсниться хай пророцтво.
Та, коли саме жіноцтво
залишається удома,
басурмани, річ відома,
при найменшій траті сил
наберуть собі ясир.
Де неволя, там неслава.
Пам'ятай же, будь ласкава,
коли що, моя Оксанко,
захищайся до останку.
Краще хай моя наука
не згодиться, а шаблюка
поржавіє й розпадеться.
Та якщо колись прийдеться,
то згадаєш, що дідусь
все ж навчив тебе чомусь.
— Добрий був козак Матвій!
Знався з спекою, з морозом.
Мав тверезий, ясний розум,
не позичений, а свій ...

Батько трьох своїх синів
спорядив, як сам умів,
та й забрав на Січ з собою.
Мати плакала з журбою,
аж їй подих занімів.
— Що ж ти плачеш у журбі?
Дочок я лишив тобі.
Якщо Бог нам допоможе,
то повернемося, може,
як не згинем в боротьбі.
Знов казала мама доні,
вже готуючи долоні,
щоб підставити для сліз:
— Заміж йди, моя дитино,
обери собі дружину.
Лиш би в чарку він не ліз.
Бо короткий вік дівочий.
Зблякне личко, згаснуть очі —
і зостанешся тоді,
як листочок на воді,
бо ніхто тебе не схоче.
— Я не буду з Шинкаренком,
ні з Дяченком, ні з Попенком.
Хай таке Вам і не сниться.
Краще піду у черниці.
Та й побігла за село,
бо коня вже не було.

Прийшла весна. Прибрався ліс,
садки вишневі зацвітали,
птахи завзято щебетали,
і гнувся тихий верболіз.

Дівчата уквітчались зіллям
і, вже надбавши рушників,
чекали хлопців-козаків,
щоб готуватись до весілля.
Опівдні якомсь гульк — татари!
Стогнало й плакало село.
Пожар сягнув, здається хмари.
Тікати нікуди було.
Село не бачило такого.
І порятунку ні від кого.
Бо ті шляхетні парубки —
і Шинкаренки, й Крамаренки,
скарбів набравши оберемки,
давно пустились навтіки.
Одні дівчата й молодиці.
Хлоп'ята, підлітки малі,
і ті взялися за шаблі,
хоча й у них безвусі лиця,
таким ще бавитись годиться.
Та що вони? .. Лиш козачата ...
Були пов'язані дівчата
і молодиці із дітьми.
Таке-то вистраждали ми.
Ми і вродливі, і багаті.
Але ті людолови кляті
спокійно жити не дають,
вони неволять нас і б'ють
у нашій тихій, мирній хаті.
Кругом пожарища й руїна.
Такого наша Україна
зазнала лиха в ті часи.
Коли ти, Боже, воздаси
за теє горе кари? Кари!

*З усіх кінців ішли татари,
багатий женучи ясир.*

*А що ж Оксана? Боже милий,
звідкіль взялися в неї сили?*

*З шаблюкою, немов козак,
таки ж біля своєї хати,
аби втекла сестра і мати,
оборонялась сьак і так.*

*Вже трьох татар поклала спати
отут рядочком біля хати.*

*А решта, витріщивши очі,
дивилась на красу дівочу,
бо ще не бачили такого,
щоб не боялася нікого.*

*Бо й справді, дівчина така
таки зійшла б за козака.*

— Чого ж ви стали, басурмани?

Мене злякалися? Оксани?

— Шайтан! Шайтан! — Якші! Якші!

— Її візьмемо для наші.

— А може й знадиться султан.

— А що за очі! Що за стан!

— Але гяурка трьох поклала!

Чи, може, вам того замало?

— Та це не дівка! Це — батир!

А нам — ясир! Давай ясир!

— Аркан беріть! Чого ви стали?

Чого роти пороззявляли?

Дістане шаблею і нас.

Чи хтось ще хоче у запас?

Для відпочинку он з отими,

що вже лежать ось тут під тином?

Татарин сердився пузатий.
Та як її живою взяти?
Гукали ще: — Бакиши! Бакиши!
А підійди-но! Спробуй лиш.
Ще крикнув хтось: — Шайтан!
Шайтан!
— Беріть її! Метнувсь аркан.
І подих її перехотило,
і сонце хмару заступило,
а потім світ увесь погас.
Ніхто її таки не спас,
і навіть шабля, від ганьби.
О милий Боже, не губи.
Або згуби. Так може й краще,
нехай не мучиться нізащо.
Лише тому, що врода є,
у рабство ворог продає.
Але ж бо ні, вона не вмерла.
Білили зуби, наче перла,
коса ясніла золота
і неціловані уста.
Зв'язали ноги її і руки,
і не було в руках шаблюки.
— Матусю, люба, де ж бо ти?
Чи ж вам вдалося утекти?
Спасибі, любий мій дідусю.
Тепер я смерті не боюся.
Я боронилась, як могла.
Я, діду, вправною була.
Чому ж так мало їх поклала?
Молилась, билась, проклинала.
Було їй ледь не до плачу.
— Дідусю, я однак втечу.

Та вже її горіла хата.
— Чи ж утекли сестра і мати?
Та їх, либонь, не видно тут ...
Втекли ... он ще когось ведуть ...
Ні, не вони ... ви, людолови!
Ви! Дикуні тупоголові!
А в голові якийсь туман ...
— Якби, дідусю, не аркан ...
Так, вояки з вас дуже добрі,
проти жіноцтва ви хоробрі,
а як наскочать козаки,
розбіжітесь на всі боки!
Татари слухали, сміялись,
а все-таки її боялись.
З них дехто мову розумів,
а хто ні крихітки не вмів
і знехотя очима хлопав,
перекладали, щоб второпав.
— Козак — шайтан! І ти — шайтан!
Але якіш! Гарем! Султан!
— Ти, свинопане недолугий!
Зі мною ні один, ні другий, —
ніхто не зважиться на герць.
Нехай вам цур, і пек, і грець!
Ви розв'яжіть і дайте в руку
мою пощерблену шаблюку —
тоді побачим — хто кого.
Ага, злякалися! Ого!
Так, ви хоробрі та завзяті,
а боїтеся розв'язати
слабку дівчину. Дарма!
У вас же лицарів нема.
Ви — боягузи, басурмани!

Супроти мене хто з вас стане,
тому й дістанеться бакшиш,
що ви вторгуєте за мене.
— Дівчисько те якась шалене.
— Не сердь, Оксано, їх, облиш.
— Вони ж вас пальцем не торкнуть,
щоб не пошкодити товару.
Що більше їм за нас дадуть,
то більше матимуть навару!
— Дивись, які страшні в них лиця.
— Та я надіюсь, що озлиться
таки котрийсь й мене уб'є.
— Не треба так, Оксано, годі.
Ще, може, будем на свободі,
ще ж десь-таки козацтво є.
Один татарин був завзятий.
— Що? Може й справді розв'язати?
А я б таки її здолав.
— Або ще б голову поклав.
— Чого ти слину розпустив? —
татарин вигукнув понурий.
— Мені не жаль твоєї шкури,
але паша б нам не простив,
якби черкнув ти ненароком
красуні щічку чи під оком.
Він шкури б всі твої спустив
і так би потім відпустив.

Шлях до Криму ой далекий,
шлях Чумацький, невідомий.
То заходилися співом,
то риданням, то плачем.
Як натомлені лелеки

без повернення додому
потягнулися у вирій
гомінким сумним ключем.
Весняні короткі ночі,
вечори й холодні ранки
вже не лічені минають —
і надіятись дарма.
Повиплакували очі
молоді дівчата-бранки,
все чекають козаченьків,
але їх чомусь нема.
Разом з ними і Оксана.
Вже не плаче і не б'ється:
заховала всі тривоги,
і великі, і малі.
Може, завтра вже не встане,
перестане битись серце
і залишиться лежати
білим птахом на землі.
Тільки це не так все просто:
молоду здолати силу.
Їй не хочеться вмирати,
все чіпляється життя.
І вдивляється у простір,
у безмежний клин ясиру,
і від розпачу і втоми
не рятує забуття.
Шаленіють басурмани.
Все людське для них поблідло.
І боятися не треба,
що наскочать козаки.
Перетворюються красуні
в щире золото і срібло,

*ще поплачуть, посумують,
потім змиряться таки.
Сподівайтесь, татарчата,
зачекалися дружини.
Повертаються додому
людолови-вояки.
Вам везуть дари коштовні
з золотої України,
де дівчата чорнобриві
й невгамовні козаки.*

*У Кафі їх перелічили,
на кілька ланок розділили.
Жінок окремо із дітьми,
дівчат по вроді і по силі.
І плакали, і голосили,
й не почувалися людьми.
Оксану — ту взяли окремо.
Хтось тихо мовив: — Для гарему ...
Видать, для знатного когось.
З дороги мали відпочити,
помити всіх, причепурити
і — на базар ... Отут лилось
гарячих сліз таки чимало,
але ніщо не помагало:
ні сльози, ані молитви.
Ніхто бодай того не бачив,
як плаче Кафа, воля плаче.
Такого щоб не чули ви.
Людей там люди продавали.
Чи вже й не люди?.. І стогнали,
здається, хмари в небесах.
А сонце сяяло та гріло.*

Чому ж ти землю не спалило?
То, певно, був би менший жах ...
Окремо плакала Оксана,
в шовки і оксамити вбрана.
Довкола неї — дзеркала.
Її кумисом напували,
і догоджали, й годували,
немов панянкою була.
А для розваги і потіхи
приносили смачні горіхи
і фрукти, що їй не знала їх.
А їй би краще на базарі.
Стояла б як вівця в отарі,
аби лишень біля своїх.
І вдень, а часом серед ночі
ввижались їй юначі очі.
Самі лиш очі, що пекли.
Оксана тих очей не знала,
вона боялась їх ще змала,
хоча їй не злі вони були.
В них жевріла ... якась надія.
Вона ніяк не зрозуміє,
звідкіль ті очі тут взялись.
Вони горіли, знемагали,
вони їй перемагали
чи переможуть ще колись ...
А може, в неї божевілля?
Або якесь дурманне зілля
їй підсипають у пиття.
В таке повірити не хоче.
А все ж ... ті очі, ті очі ...
Над біль, над муку, над життя ...
Вона від дзеркала ховалась,

вона від нього відверталась,
та не схватись їй ніде.
Воно, немов за нею йде.
В тім дзеркалі була Оксана,
неначе горда, пишна панна.
Навмисно так. Аби звикала,
аби себе не впізнавала
в чужинськiм одязі. Ні, ні! ..
Якби цеглина їй і сила,
вона б на друзки їх побила,
ті дзеркала, німі й дурні.
Прийшов учитель вчити мови —
якийсь тюхтій бритоголовий.
Він по-татарськи може й знав.
Та так нівечив українську,
не рідну, правда, а чужинську,
що аж Оксану брало зло
й за нього соромно було.
Вдавала, що не розуміє,
що пояснити він не вміє.
Все говорила навпаки,
він був у відчаї таки.
Казала, що, хоч він і вчитель,
вона могла б його навчити
по-українському, а то
і не второпає ніхто.
Бо його мова — полонянка:
чи то татарка, чи турчанка,
а все-таки не з України.
Бо українська — лине, плине,
неначе пісня. І співала.
А голос мала, теє знала.
«Ой, гук, мати, гук,

де козаки п'ють,
і веселая та доріженька,
куди вони йдуть «.
Він ошаліло оглядався,
немов і сам чогось боявся.
Як хто почує? Що тоді?
І як зарадити біді?
І щоб відкинути тривогу,
татарчука на допомогу
він випросив. — Воно — хлоп'я,
та мову знає вже, як я.
Що краще — того не казав,
аби ніхто про те не знав.

Мабуть, була на те причина.
З учителем ввійшов хлопчина —
ще зовсім юний татарчук.
Він не підвів очей і рук,
та очі ті вона впізнала.
Вона їх дуже добре знала.
Вони горіли — аж пекли.
Таки від неї не втекли.
Хіба б вона від них тікала.
Вони у марення вплітались,
і снились їй, і так ввижались ...
Тепер з'явилися насправжки.
Чи заховатись у книжки
від тих очей? Куди втікати?
Вони гостріші, ніж мечі,
страшніші вдень, ніж уночі.
Чого від тих очей чекати?
Куди від них їй утікати?
«Цур тобі! Пек!» — вона шепнула,

і вже нічого не почула,
що той учитель їй казав.
Слова, як перли, він низав
і сам собою милувався,
і сам до себе посміхався
отут, серед німих дзеркал.
І не лякав зубів оскал,
тих жовтих, щерблених, конячих.
— Тьху! Гидь яка! Бодай не бачить!
А той ... стояв, не ворухивсь.
Під ноги все собі дививсь.
«Таке покірне та смиренне.
І не подивиться на мене!
Аби ж то так воно було».
І щось у серці запекло.
Чи то сльоза, чи то образа.
А може й так, що все відразу.
Чи то сльоза, чи то отрута,
а може то неволі пута.
— Тебе він буде вчити мови.
Він зовсім юний, та толковий.
Дивись, Рафате, догоди,
аби уникнути біди.
Зі мною будеш ти писати,
і рахувати, і читати,
а з ним розмову поведеш,
як за потрібне ти знайдеш.
У тебе має бути мова
м'яка і лагідна — шовкова.
Тобі не треба грубих слів,
котрі прийшли з степів, з полів.
Учитель щез. Вони мовчали.
Либонь, того не помічали,

що вже удвох, насамоті,
хоч мають вуха стіни ті,
вони це добре пам'ятали.
— Сюзен! .. Ти мов мене боїшся.
— Цур тобі! Пек! Мені ти снишся.
Не надто ти, як твої очі ...
Тебе я бачити не хочу.
— А доведеться. Що робити?
Я встиг тебе вже полюбити.
А очі ті, моя Сюзен,
давно дивились за тобою,
давно туманяться журбою.
Та був би з того хоч хосен ...
Почнемо з віршів. Слово кожне
таке благальне і тривожне ...
Чи зрозумієш ти, чи ні —
потому скажеш ти мені.
Коли ти очі відкриваєш,
зірки ховаються, ти знаєш.
Навіщо їм світити в небі?
Немає зірки, окрім тебе.
Коли ти очі закриваєш,
виходить місяць, ти це знаєш.
Він впливає із-за хмари,
аби твої побачить чари.
Тебе побачить — і німіє.
Коли не спиш, то він не сміє.
Його не тішить зірка в небі.
Немає зірки, окрім тебе.
— Що це за вірші?
— Це для тебе.
— Хто написав?
— Про це не треба.

Вони вродилися самі.
Та при тобі вони німі.
Бо перед вродою твоєю
тьмяніє сонце і зорею
стає одне твоє ім'я.
Тобі також підвладний я.
Хай буде цілий світ спасен!
А зірка та — це ти, Сюзен.
— Сюзен — це не моє ім'я,
а значить, зірка не моя.
Ти вмієш добре говорити,
і лицемірити, й творити, —
в тім басурманська суть твоя.
— Татарин, — в тім не винен я.
Весь світ цей створений Алахом.
Хтось біга псом, літа хтось птахом,
ми ж народилися людьми.
— Ви — так. А ким родились ми?
Невольники ... Хіба ж це люди?
Невже ж і суду вам не буде?
Невже ж таки твої татари
та не зазнають в Бога кари?
Через століття, через два ...
Невже слова — лише слова?
— Того не знає раб мерзенний.
Це розуміння не для мене.
Та і тобі об тім не слід
і думати. Для тебе світ
відкрився знатний і багатий.
Тобі в Алаха лиш благати,
аби нев'януча краса
і землю, й тихі небеса
ще тішила багато років ...

Я дослухаюся до кроків ...
Тут всіх пильнують. І мене
недремне око не мине.
— Звідкіль ти нашу мову знаєш?
Ти досконало розмовляєш,
неначе в Україні жив.
Мою повагу заслужив.
— О, це для мене так багато,
це — наче пісня, наче свято.
— Не треба стільки зайвих слів.
Та ти мені не відповів.
— Я від невольника навчився.
І, зваж, я дуже тим гордився.
— Видать, наука та слаба,
коли невольник вчить раба.
— Сюзен, до тебе я молюся,
перед тобою я клонюся.
Допоки буду я живий ...
Якщо я раб, то тільки твій.
То не любов — то божевілля,
від неї п'яний без похмілля.
— Так ось для чого ти прийшов:
мені засвідчити любов?
— Мене не можеш ти любити.
Мене ти вправі загубити.
Як хтось дізнається — то все:
мене й Алах вже не спасе.
Прийшов тебе я мови вчити
татарської. — Та ж є учитель.
— Він має визначений час,
а мову знає гіри від нас.
Удвох ми будем розмовляти,
захочеш — то й пісень співати,

татарських, звісно. Є наказ:
тебе навчити мови враз.
— Не бачу в тому я потреби.
Навчуся мови і без тебе.
— Така потреба, кажуть, є.
Життя так склалося твоє,
зоря султанського сералю.
— О жалю мій, смертельний жалю!
Й гіркими залилась слізьми.
— Що можемо змінити ми?
Та й чи потрібно щось міняти?
Це честь велика, мусиш знати.
— Нехай вдавиться ваш султан!
Хай згине весь ваш Татарстан!
Нехай згорить той ваш сераль!
Нікого з вас мені не жаль.
Народ, проклятий у віках.
Не витерпить колись Алах
і покарає вас за зло,
котре від вас таки й пішло.
— О, ніжноока, ніжночола,
тобі така не личить мова.
Ти будь покірною, змирись,
щось, може, зміниться колись.
— Що зміниться? — хотіла б знати.
Чей не народить вдруге мати.
— Сюзен, — назвав тебе я так.
— Оксана я, і більш ніяк
мене не треба називати.
Мене хрестила в церкві мати
й дала мені таке ім'я.
Його зречтисся маю я?
Спочатку імені і мови,

*а потім віри і любові.
А потім мати і земля
мене зречуться віддаля.
І що залишиться від мене?
Єство, порочне та мерзенне?
Чи ж варта жити у раю,
коли у рідному краю
тебе забудуть й поховають
і на Великдень не згадають? ..
Ще добре, як не прокленуть.
Яка безглузда каламуть!
— Як страшно ти про те говориш!
Сама не відаєш, що твориш
зі мною. Я тебе люблю
і кожен подих твій ловлю.
Щоб зменшити твої страждання,
що ти захочеш, все зроблю.
Й нестерпну муку я стерплю,
як навіть мука та остання.*

*— Ти ще дитина — то й байдуже.
Не побивайся так, мій друже.
Якби на волі я була,
однак твоєю б не була.
Мене забудеш до світанку
й полюбиш іншу полонянку.
Таки з ясиру приведуть.
Тобі ж і в руки віддадуть,
заплакану і ошалілу,
напів-живу, напів-зомлілу.
Це ж так звичайно поміж вас.
Чи вже такий жорстокий час? ..
— Ти не кажи так, я благаю.*

Ти серце краєш аж до краю.
Таке щось робиться в мені,
немовби я на самім дні.
Ти віриш ... я хотів убити,
якщо не можна вже любити.
Як не мені, то щоб нікому.
Султану, мерзкому, гидкому!
У нього ж стільки тих жінок!
Чи то букет, чи то вінок ...
У мене ти була б єдина:
чи то кохана, чи дружина,
як би схотіла, пам'ятай.
Я не шаную наш звичай,
щоб багатьох жінок любити.
Так, я хотів тебе убити.
Але не зміг. Повір мені,
це з розпачу ... І в наші дні,
і навіть у мого народу,
що топче право на свободу,
трапляється така любов.
В тобі я щось таке знайшов ...
Чого не вмію розказати.
Та чи й тобі це треба знати?
Ти віри й так мені не ймеш.
Хоч поміж нас немає меж ...
Хто я? Без племені, без роду,
поганий син свого народу.
Чомусь завжди виходить так,
що серед наших розбишак
чужим себе я почуваю.
Чому? .. Я й сам того не знаю ...
А може й знаю. Та ... нехай ...
Колись розкажу. Рідний край

мені здається осоружним.
Невольник я! Із серцем пружним
під непосильним тягарем.
Не поведуть мене в гарем,
бо хлопець. — Гріх таке казати.
Чому без роду? В тебе мати.
Хіба її зречешся ти
і прикуєш до самоти,
як веслярів тих до галери,
що я раз бачила? Холери
на них нема! — Ні, не зречусь!
Хоч і за неї я боюсь.
Та що тобі про те казати?
Тобі навіщо теє знати,
що раб я на своїй землі?
Та всі ті прикрощі малі
для тебе що? .. Мої це болі,
бо я — невольник! Хоч на волі.
— Чи розумієш хоч тепер ти,
як зараз хочу я померти?
Чому мене ти не убив?
Яку б ти послугу зробив!
Я полетіла б білим птахом
додому тим Чумацьким шляхом ...
А Бог би твій тебе простив,
і гріх тобі б він відпустив.
Хіба ще мало нас вбивають
і крові нашої спивають?
То, може, зовсім вже й не гріх ...
Я бачу блиск в очах твоїх.
Ти нашу мову розумієш.
Невже ще й плакати умієш?
Тоді це й справді дивина.

Ти зворушив мене до дна.
Або ти зовсім не татарин,
або татарин, та не зовсім ...
— Хай буде цілий світ спасен! ...
Тобі признаюся, Сюзен ...
Від козака мій батько згинув.
А мати в мене з України.
Колись взяли її в ясир ...
І я — єдиний в неї син.
Мене малога вчила мати
таких чудних пісень співати.
І я співати був готов.
І мови вчила, й молитов.
Мене Іванком називала,
на грудях хрестика ховала,
щоб не підгледів хто лихий
і щоб не били дітлахи.
То я поправді вже й не знаю,
кому з богів молитись маю.
— А мати ж молиться кому?
— Христові молиться, йому.
Коли в дорогу проводжає,
за мене Господа благає
і Божу Матір Пресвяту.
— Як я шаную жінку ту.
Устами матері своєї
я теж молитимусь за неї,
щоб серед всіх твоїх доріг
для неї Бог тебе зберіг.
Як з України твоя мати,
ти добре серце мусиш мати.
Ні слова більше не кажи.
Убий або допоможі.

— Убити я тебе не можу
І, вочевидь, не допоможу.
Тебе, як око, стережуть.
Тебе небавом одвезуть
в Стамбул чи ще куди,
не знаю.
Як я тебе зректися маю?
— Про те не думай. Я ж зрелась
і на чужину подалась,
не по своїй щоправда волі,
а з примусу лихої долі.
Ганьби своєї не стерплю.
Її я в морі утоплю.
— Тебе врятують і прив'яжуть.
Й про те нікому не розкажуть,
що в тебе серце золоте,
щоб не дісталось за те,
що, бач, погано пильнували,
не догляділи, не додбали.
Ти — дорога, подумай лиш,
який візьмуть вони бакиши.
— То що ж тепер мені робити?
— Змиритися й в гаремі жити.
Там сотні вже таких, як ти.
Султан не встигне обійти
й за рік усіх. Але буває:
якусь собі він вибирає —
то вже набридне їй до сліз.
Аби до неї він не ліз,
вона готова й до шайтана.
Та не втекти їй від султана.
Між килимів і подушок
слова пливуть, неначе шовк.

За те і ласка їй, і шана,
і подарунки від султана.
Я не лякаю, далебі,
таке судилося й тобі.
І лестощі, і заздрість люта,
а може бути, що й отрута.
— Я перед Богом соґрішу
й того султана задушу.
— Він має добру охорону.
Тебе скарають по закону.
Чи у в'язницю відведуть,
чи, може, зв'яжуть й віддадуть
таки ж султанові для втіхи.
Тоді вже буде не до сміху.
Хоча і зараз до плачу.
Та що ті сльози? Лиш печуть
в самому серці. Більш нічого ...
— Невже не маєш ти нікого?
Якщо нам допоможе Бог,
давай втечемо ми удвох,
таки ж до нас, на Україну.
— А як же матір я покину?
Чи прикую до самоти?
Як влучно це сказала ти.
Вона нездужає тікати.
Нема родини в нас, ні хати.
Та й друзів далебі нема.
Навіщо гинути дарма?
— Життя своє і в гріш не ставлю.
Я від ганьби себе позбавлю.
— Побережи життя своє.
Стривай, товариш в мене є ...
Давай з тобою поміркуєм ...

Він тих невольників пильнує,
що на галері, веслярів ...
Ні-ні ... Я зовсім одурів ...
— Кажи вже, що ти там надумав.
І хай здійсниться та задума.
Якби надія хоч мала,
то мені б сили додала.
— Коли тебе перевдягнути ...
За хлопчика могла б ти бути,
якщо знівечити красу
й твою обрізати косу.
— Давай скоріше, будь-що-буде!
Десь, може, є ще добрі люди,
то допоможуть. Постривай ...
А як же ти? — Ти не зважай ...
Ну ... зроблять євнухом. — О Боже!
Ні, ні ... Я жити так не зможу.
Такої жертви не прийму.
— Хотів би знати я, чому.
Але ... з неволі та в неволю ...
Таке тобі додасть ще болю.
— Аби лиш звідси, до людей,
до тих відчинених дверей.
— До ланцюгів. — Та від султана.
Навколішки, як хочеш, стану.
— Сюзен, не треба. Поцілунок!
Один-єдиний! За рятунок,
якого, власне, і нема ...
Ну ... поцілуй! Хоч задарма ...
— Цілую я тебе, як брата ...
— Поцілувала! Я багатий!
І щасливішого нема.
Чи розумієш ти сама ...

— Не треба ... я тобі сказала ...
Нікого ще не цілувала,
окрім матусі і сестри.
Нічого більш не говори.
Я ще коханого не мала.
О, краще б покриткою стала.
Тоді б обрізали косу.
Тепер же сором свій несу
і донесу аж до могили.
За що караєш, Боже милий?
Нікому не чинила зла.
За те, що дівка? От була б
я козаком ... То б не зв'язали ...
«Шайтан», — й про мене так казали.
То й що по тому, що шайтан?
Я маю очі, маю стан ...
Бодай осліпла, окривіла.
Сама собі остобісіла.
Якби не клятий той аркан ...
Я трьох поклала басурман!
Якби ти знав ... Я боронилась.
Якби не клятий той аркан ...
Даремно дівкою вродилась.
Я мала бути козаком.
От якби шаблю! Ще б кільком
життя таки я б вкоротила,
а потім вмерла б. Де та сила,
що людям долі роздає?
Когось у рабство продає,
когось вдягає в оксамити.
О світе вбогий, неумитий,
хоч стільки сліз вже пролилось ...
Тсс! Тихо! .. Ні, мені здалось ...

— Якби ще ти сказала «любий» ...
— То я б збрехала. — Ради згуби ...
Не сором іноді й збрехати.
Але гаразд ... От знала б мати,
який негідник син її.
Він помисли усі свої
лише на те, аби дістати ...
— Не треба так себе картати.
Цей поцілунок чистий був.
— Стривай, я ледве не забув ...
Здоровий глузд дорешти втратив ...
Ти там не смієш розмовляти:
вдавай німого. Голос твій,
такий дзвінкий, такий живий ...
Тебе він видасть ... — Розумію ...
Я зможу все, я все зумію.
Лебедиду, врятуй мене!
Нехай ця чаша обмине.
Я вік молитимусь за тебе.
— Сюзен, не треба. Я для тебе
зроблю, що зможу. Принесу
одежу завтра, а косу
твою обріже моя мати.
— Це небезпечно, любий брате.
— А що безпечно? Ти збагни:
ми у тенетах сатани.
А ті тенета треба рвати.
— Мабуть, пора тобі вже йти.
Не потрапляй в підозру ти,
бо нас розлучать — й я пропала.
А часу в нас, либонь, же мало.
— Ти завтра мусиш утекти.
В мені не сумнівайся ти.

*Я все зроблю, що тільки зможу.
Та чи тобі я допоможу,
того не знаю. Не картай
мене потому. Мила, знай,
нікому я не поступлюся,
своїм життям не поскуплюся.
Побудеш трохи веслярем,
все-таки краще, ніж гарем.
А там, якщо Алах pomoже,
ми щось придумаємо, може.
Живий як буду, як не згину,
повернешся на Україну.
В тім заपुरокою любов.
Бувай здорова, я пішов ...*

*Переполох піднявся зранку:
усі шукали полонянку.
— Ну як вона могла втекти?
Хтось мусив їй допомогти.
Хтось з нею мусив бути в змові.
Не всі ж такі тупоголові,
як сторож цей або Рафат.
А дівка — їй шайтан не брат.
Хтось, може, вирішив продати
та весь бакиши собі забрати.
Їй хтозна-що пообіцяв
і десь її переховав.
Мав голову він не пусту.
Таку помітиш за версту.
Вона ж красунею була,
безслідно зникнуть не могла.
— Шкода, що я не втяв такого.
Її б для себе, ні для кого*

я б не віддав. От мав би ... Ах ...
Не підказав мені Алах ...
Та що тепер вже шкодувати?
Тепер вже треба міркувати,
як ту гяурку віднайти.
А як знайдуть, то вдруге ти
вже не втечеш, зоря сераю.
Ах, упустив таку я кралю.
Та що ж, не спритний, видно, вже.
Шайтан красуню стереже.
Вона ж не знала добре мови.
Старий був сторож, безтолковий.
— Ні, не виходила, — казав.
— Ніяких не просила страв,
ані напйтків, ні пілюлів.
І всі, радесенькі, поснули.
Її ж, немов шайтан злизав.
Вже все довкола обшукали.
Всіх, кого треба, допитали.
Йї кого не треба, теж знайшли.
Ось зараз саме привели
хлопчиська, татарча ледаче.
Стоїть і ледве що не плаче.
Очима лупа, щось плете.
То все не те, не те, не те.
Чого до нього причепились?
Либонь, учора перепились.
Все так безглуздо, все так просто ...
Ще не дійшло воно до зросту,
Таке хистке і безтолкове.
Він вчив її, здається, мови.
То йї що? Повчив — та йї геть пішов.
От я б її таки знайшов.

Я б кожну мазанку, ліплянку, —
все б обшукав. І ту біглянку
таки б знайшов. Куди ж вона
подітись зрештою могла?
Ні-ні! Він зовсім не жартує.
Такий бакшиш того вартує.
Та й справа вже не в бакшиші.
Комусь дістануться шиші,
аби лиш голова виціліла.
Бо тут такеє, бачиш, діло ...
Про неї знає вже султан,
про її очі, її стан.
Її чекають у сералі.
А другої такої кралі
отак відразу й не знайдеш.
Так за нізащо пропадеш.
Комусь-таки свербить вже шия,
а доля темні шати шиє.
Когось вже кара не мине.
Алах беріг-таки мене.
А збіса гарне те дівча ...
Що там верзе те татарча?
Піду, послухаю ще зблизька.
От причепились до хлопчиська.
Якби воно, таке хистке,
могло придумати таке,
тоді його хоч у паші ...
Чомусь так прикро на душі.
З хлопчиськом тим дурна затія.
Але сказати я не смію
нехай як хочуть ... Радий я,
що це турбота не моя.
А не дурне було дівчатко.

І мову знало для початку.
Та тсс! Продовжують питати
того хлопчиська. — Ну, Рафате ...
Скажи, не бійся. Мав би знати
хоч щось про тую колотнечу.
Чи не казала щось про втечу
гяурка та? — Ні, не казала.
Вона вже й мову трохи знала.
Вона старанною була.
І як вона таке могла? ..
Вже по-татарськи розуміла,
співати навіть трохи вміла
пісень татарських. О, Алах,
не спритний я в таких ділах.
— Скажи тепер мені, Рафате ...
Мені казали, твоя мати,
здається, теж із України?
І ти у неї син єдиний?
У нього не було вже страху.
— Єдиний син. Видать, Алаху,
хай буде славен у віках,
бо все в його міцних руках,
так захотілося, щоб я,
зі мною й матінка моя
зазнали горя чималенько.
Та зараз мова не про те.
Так, моя мати з України,
і я у неї син єдиний.
А батько з іменем Алаха,
не знав ні втоми він, ні страху,
міцна була його рука,
упав від шаблі козака.
А та гяурка, щоб ви знали,

коли вже настрою не мала,
на мене гримала, сварила,
по-українськи говорила
і називала бозна-як.
Я все терпів, бо мусив так.
А щоб про втечу — то ні слова.
Якби була така розмова,
про те сказав би кому слід.
Стояв спокійний, але зблід.
— Заприсягнешся на корані?
— Хоч зараз. В голові туманній
роїлась думка, що Алах —
не помічник в таких ділах.
Але ж за гріх цей не скарає.
Хіба ж він серця сам не має?
Хіба ж любов — такий вже гріх?
Тоді карати треба б всіх.
А він хотів ще на корані
в любові клястися коханій.
І засміявся, бо Оксана
не визнає його корану.
— Чого смієшся ти, Рафате?
— Подумав, як могли гадати,
що я втікачці допоміг.
Я не зумів би і не зміг.
Хоч втеча та не має змісту,
тут треба спритності і хисту.
Її ось-ось, либонь, знайдуть
і, куди треба, відведуть.
Якщо довіри в вас нема,
вона розкаже вам сама,
чи був причетний я до втечі.
Жінки слабкі на тії речі,

коли рятунку вже нема.
Вони повірили йому.
І падав місяць у пільму,
і снились зорям ясні очі,
чи то юначі, чи дівочі.
Навіщо снились і чому? ..

Невольники були понурі,
неначе море після бурі.
Болить у кожного своє.
Ще й пісня жалю додає.
Від надлюдської пісні-туги
заплаче то один, то другий.
Сльозами моря не долить,
та серце в кожного болить.
Данило Пелех був не з гірших,
і силу вдвічі мав від інших,
але й йому вже допекло.
Та що про нього вже старого?
Привезли хлопця молодого —
аж жаль дивитися було.
На ньому груба семряжина.
Либонь, і зовсім ще дитина.
Ніхто питати не посмів,
від чого хлопець онімів.
Хто знає, може і від страху.
Вже прикували бідолаху.
Сидить тепер між усіма.
І міці в хлопця ще нема.
Він ще безвусий, безбородий,
не парубочої він вроди,
дівочої чи що, хисткий,
видать, не виріс ще таки.

*Либонь, він теж із України.
Про що питаєш у хлопчини,
коли хлопчина той німий?
О, Боже правий, світе мій,
таку дитину — й до галери!
Анцихристи! Нема холери
на вас, із внуками й дітьми ...
А ми ... на що спроможні ми? ..
І море терпить ту наругу,
і наганяє тільки тугу —
а більш нічого. Козаки
про нас забули. Байдаки,
либонь, козацькі потопились.
Чи козаки вже потопились
з неволі визволяти нас? ..*

*Котить море хвилі-гори,
з вітром розмовляє,
летить чайка понад морем
та в моря питає:
— Чи ти, море, синесеньке?
Чи ти справді Чорне?
Берег хвилю то відпустить,
то знову пригорне.
— Ой, синіло б я від краю
до другого краю,
та невольники сльозами
мене доливають.
Сльози чорні, аж криваві.
Та ще з України
Дніпро мене доливає
сльозами дрібними.
Онде, бачиш, на галері*

невольник прикутий
точить сльози, таки ж Богом
і людьми забутий.
А скільки ж їх у в'язницях,
закутих в кайдани.
А дівчата ... у гаремах
ханів та султанів,
нудять світом, як квіточки,
як повнії рожі,
всі красуні, білісінькі,
всі на тебе схожі,
люба чайко! І все то те —
люд із України.
То хіба не почорніш?
Хіба ж будеш синім?
Берег хвилю то відпустить,
то знову пригорне.
Та й замовкло синє море.
Не синє, а Чорне
з тої туги. Потім знову
до чайки озвалось:
— Онде, бачиш, ніби хлопець ...
— Киги, — відказала.
— Таки ж хлопець. Молоденький ...
Ще зовсім дитина.
— То не хлопець. То дівчина.
Теж із України.
До галери прикована,
не раз на день бита ...
Не хотіла у гаремі
султана любити.
Не хотіла в оксамитах
та шовках ходити.

Прикувалась, розіп'ялась,
аби не віддати
свою вроду басурману.
Мушиш тее знати,
аби людям розказати.
От де наша доля!
Ланцюгами прикована,
а все ж таки воля! ..
Тихо, тихо, ні словечка!
Ні слова нікому!
Бо її ж таки шукають
у вирі людському.
А дзуськи вам, людолови!
Не знайти вам бранку,
аби ви її шукали
з вечора до ранку.
— Киги! Киги! Полетіла ...
А море зосталось ...
Тільки хвиля хлюпотіла,
з сонечком віталась.
Берег хвилю то відпустить,
то знову ... пригорне ...
Сумувало синє море.
Не синє, а Чорне.

А що це мріє серед хвилі?
Невже козацькі байдаки?
Невже і справді козаки
у повній славі, в повній силі?
— Поглянь-но, хлопче, в тебе очі
таки молодші. Що воно?
Оксана дивиться давно,
а серце чайкою тріпоче.

— Це козаки! — вона гукнула,
забувши, що вона — німа.
Неначе полум'ям сипнула
по всій галері. Вже нема
чого їй критися. Від кого?
Вдавати хлопчика німого
їй так набридло. — Чи ти ба!
Заговорив! .. Заговорила!
То ти, виходить, нас дурила?
Чи нам, братове, не ганьба?
Між нами дівчина сиділа,
прикована за весляра ...
— Яке кому до того діло?
Ми всі невольники. — Пора
вже нам подумати про волю.
— А що придумаємо ми?
Я руки не зведу від болю.
— Ми залишилися людьми.
А воля ... Он вона, пливе
на чайках в морі з козаками.
Вона зболілими руками
кайдани наші розірве.
— Хіба ти дівка? — запитав
ще молодий невольник дужий.
Він волі вже й не пам'ятав,
та був до неї не байдужий.
Оксана не відповіла.
Та й що йому відповідати?
Ой, як же важко волі ждати,
коли вона ось тут була.
Ось тут, близенько. Боже мій,
їй з тим не впоратись самій.
Якби була душа без тіла,

то може б чайкою злетіла
над козаками. Може там
її брати? А може й тато?
Та змушена була чекати.
Своїм знекровленим устам
заборонила промовляти
пусті слова. Окрім молитви,
нічого більше. Гомін битви
вже долинав. Татари кляті
хоч би тепер їх розкували.
Боялись, не ризикували.
Надіялись: а може ще ...
А кров лилась рясним дощем
у Чорне море. Бій кипів.
Там гинув хтось із козаків
за їхню волю. Боже милий,
не залишай нас і помилуй.
А бій жорстокий долива
у Чорне море кров червону.
Чиясь упала голова,
і готувався хтось до скону.
І «Слава! Слава!» долина,
козацьке, дуже, заповзяте.
Вона шептала: «Тату! Тату!»
Й братів коханих імена.
В Оксани очі — дві зорі.
Довкола змучені, нужденні,
але щасливі веслярі —
невольники не безіменні.
І оглядалась навкруги.
— Яка ж то мука — волі ждати!
Шептала тихо: — Тату! Тату!
Якби не тії ланцюги ...

Якби їй шаблю, Боже правий!
Вона б її не для забави
взяла б у руки. Басурман
чи то ланцюг, чи то аркан
на нас накинув. Кари! Кари!
А там десь б'ються яничари.
І кров там річкою тече
і коло серця їй пече.
Лякала думка: що, коли ...
Їх не знайдуть? За них забудуть?
Тоді вони довіку будуть
в ярмі ... Раби а чи воли ...
І хоч моли, хоч не моли,
а буде все, як уже буде.
У ланцюгах стогнали люди
і зі сльозами кров лили
у Чорне, потемніле море.
Було то навіть вже не горе —
пекельна мука, не людська.
Людина ... Хто вона така?
Подоба Божя. У неволі.
За примхами лихої долі
чи за порадою лихого,
та тут не вдієш вже нічого.
Якби ж вони самі могли
наблизити отую волю.
Уста кривилися від болю.
Серця заклакли, мов були
з отого мертвого каміння.
І раптом тихо безгоміння
на душу впало. Вітер віяв ...
Невже пропала вся надія?
А Чорне море хвилю гнало.

Воно ревла, воно стогнало,
об берег билосся, мов звір.
Воно живе! Вір чи не вір ...
Козацька подалася сила.
А яничари ... Скільки ж їх!
— Туди я хочу! До своїх! —
Оксана ревно голосила.
— Тепер я бачу, що ти дівка.
Але тримай себе в руках.
Я теж ходив у козаках.
Там леться кров, а не горілка.
Послухайся мене старого:
не забувай пересторогу.
Бо хто ще зна, як буде нам ...
Чи поталанить козакам?
Чи пощастить? .. Ще може бути,
що так і лишимось прикуті.
Ти серцю волю не давай
і до кінця не розкривай,
що дівка ти. Сама вже знаєш,
на що себе ти прирікаєш.
Ти ж, очевидно, неспроста ...
Ти знов зімкни свої уста ...
Свої не викажуть нічого.
А там надійся вже на Бога
чи на що хочеш. Та мовчи
допоки. Подумки шепчи
якесь закляття проти страху.
Молись Христу або Алаху —
кому вже знаєш. Бог один:
Отець, і Дух Святий, і Син.
То просто люди розділились
на нелюдів і на людей.

Одні на золото молились,
а другі ідолам клонились.
Ми ж плакали вночі та вдень.
А все ж тобі молитись треба.
Ми всі залежимо від неба.
Від Бога, що за нас розп'явся,
ні мук, ні смерті не боявся.
І знову: «Слава!» — Боже милий,
допоможи їм й нас помилуй,
рабів повержених твоїх
у басурманську неволю.
Було вже видно власну волю,
та воля обминала їх.
І раптом крик: — Пливуть! Пливуть!
Рятуйте, братчики! І «Слава!»
О доле, доленько ласкава!
Про нас, о Боже, не забудь!
Вже на галері козаки.
Уже невольники розкуті,
людьми і Богом не забуті.
І ланцюги — на всі боки.
І до Невмитого Івана
на груди кинулась Оксана,
а він второпати не міг,
що то за хлопець гірко плаче.
— Чекай, оговтайся, козаче,
бо я не всіх ще переміг.
— Мені шаблюку! Тату, тату!
Я буду з вами рятувати
отих невольників святих.
Він глянув ще раз — і затих —
впізнав дитя своє кохане.
— О доню, донечко Оксано!

Розкажеш потім ти мені,
чому в хлоп'ячому вбранні.
І як ти тут опинилась?
І чом ти серед веслярів?
Та погляд вже її горів.
Вона на батька не дивилась.
Його дитина. Плоть від плоті.
— З ясиром, тату. Потім! Потім!
А зараз шаблю! Он дивись
і ні хвилинки не барись,
бо знову сунуть яничари.
Невольники й собі кричали.
Якби хоч молодим шаблі,
щоб вимістити всі жалі.
Іван Невмитий був завзятий.
Дочку знайшов, а сина втратив ...
Петро упав у тім бою.
Й не знав, що за сестру свою.
Оксані як про те сказати? ..
Він був запеклий у бою
І сиву голову свою
не мав коли перев'язати.
Стікала кров йому з чола —
десь басурман черкнув спроквола.
А поряд бився син Микола
й дочка Оксана тут була.
Та що та рана! То пусте!
Либонь, до смерті заросте.
А сина втратив ... Це вже рана ...
Він і не знав, що тут Оксана.
А як же так, що веслярем? ..
Та добре те, що не в гарем ...

Не винесла б такої муки.
А може ще й наклала б руки
на молоде життя своє.
Нехай вже буде так, як є.
Що натерпілась, то минеться,
Лишень додому повернеться.
Й побачив донечку свою,
Метку і вправну у бою —
й замилювавсь мимоволі.
І крикнув синові Миколі:
— Дивись, Оксана! То ж пильнуй,
Даремно часу не гайнуй.
Як що, прийди на допомогу.
Козак — не дівка! От їй-Богу!
І шабля вже в її руках.
Татарська шабля. Та байдуже.
— Допоможи мені, мій друже.
Ще погуляю в козаках.
— То дівка чи таки козак?
Не розгадаю я ніяк.
— А що гадати? Ач, як б'ється.
Не плаче вже. Либонь, сміється.
Козачка, що там не кажи.
Допоможи! Допоможи!
Бач, оточили басурмани!
Та батько вже біля Оксани
І брат Микола підоспів.
З грудей її не плач, а спів.
Нарешті! Впорались! Здолали!
Усіх у море поскидали.
— Тепер — додому! В добрий час!
Нехай Господь рятує нас.

*Берег хвилю то відпустить,
то знову пригорне.*

*— Агов, море, чи ти синє,
чи ти, море, Чорне?*

*— Ой, синію я сьогодні
від краю до краю,
бо вас, діти, в Україну
я випроводжаю.*

*Чи ти чуєш, Дніпре сивий?
Пливуть твої діти.*

*— Чую, море. Я щасливий.
Є чого радіти.*

*Добру звістку поспішаю
на Січ передати:*

*Нехай дітей зустрічає
усміхнена мати.*

*Хвилі море застеляють
і рівно, і гладко.*

*У купочці розмовляють
брат, сестра та батько.*

*— Як ти думаєш, Оксано,
чи зрадіє мати,*

*як приїдемо ми в гості
до рідної хати?*

*Я не знаю, мій братику,
я не знаю, тату ...*

*Бо спалили басурмани
нашу рідну хату.*

*Як на село налетіла
та орда проклята,
від пожару не вціліла
ані одна хата.*

Де матуся з Катрусею,

я пак і не знаю,
бо давно не мала звістки
із рідного краю.
Я тоді лише раділа,
що вони на волі.
Це вже потім зміркувала,
що босі і голі
залишились. І без дому
на білому світі ...
— Не в краю ж вони чужому,
якось мусять жити ...
— Не дай, Боже, і лихому
в таку біду впасти.
— Свої люди — не татари:
не дадуть пропасти.
— Ось приїдемо додому
та їх розшукаєм.
Нову хату поставимо,
весілля згуляєм.
Чи так, сину? — Авжеж, тату!
— Я й не сподівався,
що повернусь живим з пекла.
Краще б я зостався ...
І старий аж похитнувся,
люлькою пихкоче,
а Микола відвернувся,
втирає очі.
— Чи вже скоро святий Дніпро?
Ой, краю мій, раю! ..
А де ж Федір? А де Петро?
Я пак не питаю.
Чом не з вами? Чи здорові?
— Певно, що здорові.

*А найлегше і найкраще
нашому Петрові ...
Та й замовкли, зажурились.
Хвиля заридала.
А Оксана, мов не чула,
далі щебетала,
мов ластівка на осонні.
Тішилась: додому!
Батько дивиться на доню —
й відлягло самому
те тяжке і вічне горе
за козаком-сином ...
Нехай море не чорніє,
нехай буде синім.
Вертаються невольники
до рідного краю.
Ясні сльози витирають
і пісень співають.
— Федір онде, попереду,
чайкою правує.
— А де ж Петро? Мовчить батько,
немов і не чує.
Ухопилася за серце
білими руками.
— А Петрова вічна слава
поміж козаками.
Не один він ... На цвинтарі
більше молодиці
лежать собі. Козакові
зовсім не годиться
між жіноцтвом спочивати.
В степу, серед поля ...
Бо козаку і по смерті*

наймиліша воля.
І заплакала Оксана,
тяжко заридала.
— Ой, братику-лебедику,
Я ж того не знала.
Я тішилась, що розкута.
Чом ви не сказали?
Чом ви наше горе люте
від мене ховали?
І батькові, і Миколі
докоряє, тужить.
— Не докоряй. Козак волі
Й Україні служить.
Не плач, дочко, і сльозами
не доливай моря,
нехай ворог не тішиться
із нашого горя.
Не плач, дочко. Сховай сльози,
Бо то гріх великий.
Повертаємось додому!
Слава ж вовік-віки
Тим, хто впав за Україну,
за її свободу.
Не плач, дочко, в них вся сила
Нашого народу.
Все минеться. І настане
Щаслива година.
Залікує свої рани
Наша Україна.
Вийдеш заміж і народиш
дітей повну хату.
— Для ясиру і для Січі?
Ні, не хочу, тату.

Мої діти мають жити
В мирі та на волі,
А не голови складати
на чужому полі.
— Зле ти, доню, оце мислиш.
Сором і казати.
А хто ж тоді нашу землю
буде захищати?
Наші хлопці не даремно
голови складають.
Їм уклін за те доземний
від рідного краю.
Почорніло море, бачиш,
від твоєї туги.
Отак здавна: один плаче
І сміється другий.
Отак море то чорніло,
то знову синіло,
то плакало за синами,
то знов веселіло.
І легеньку хвилю слало
чайкам на підмогу,
вимітало, вистеляло
козакам дорогу.
Голубило, пригортало
і знімало втому,
І щасливо повертало
Козаків додому.

Післямова

*І століття проминули,
як одна година.
Задивилась в чисті води
Наша Україна,
як дівчина у дзеркало.
І Дніпрові хвилі
омивають землю рідну,
степи наші милі.
— Чом сумуєш, Дніпре сивий? —
Запитало море.
— Чи тебе лишили сили?
Чи підкралось горе?
— Що тобі розповідати?
Знаєш ти і так.
Січ була, як рідна мати,
Сином був козак.
А тепер усе змінилось.
Козаків нема.
І куди вони поділись?
Кликати дарма.
Кажуть, шлях їм закурився
аж за океан.
І заплакав, зажурився
сивий дідуган.
— Плаче Прип'ять. Що й казати:
Скривдили її.
І якби ж то які зайди,
то ж таки свої.
Ладні сміттям загатити
Й сивого мене.
Як тепер на світі жити?*

Може все мине.
І збагнуть нарешті люди,
Що не можна так,
Гріх за те великий буде.
От якби козак
Хоч один свою розлогу
пісню заспівав,
Я б тоді молився Богу,
Я би не пропав.
— Ох-ох-ох, — зітхнуло море.
— Горе і мені.
Скоро люд неситий зоре
На самому дні.
Вже невольники не плачуть,
а горілку п'ють,
а дівчата у гареми
себе продають.
Ані сорому, ні болю
Покручам нема.
Продає себе в неволю
Дівчина сама.
Не ламає білі руки
На життя своє.
Додає ще більше муки,
Жалю додає.
— Де ж ті чайки козацькії,
Що носило ти?
— Он одна лише зосталась.
Більше не знайти.
Диваки якісь достали
Із самого дна.
Може, ще якась зосталась,
Може ж не одна ...

Ще скажу, — шепнуло море,
— Там, у тім Криму ...
Продають за безцінь землю
Хто зна вже й кому.
А хто хоче подивитись
Бранок наших слід ...
Що могло там залишитись
Через стільки літ?
А якщо і залишилось?
Лиш подумай ти! ..
То дивися, скільки хочеш,
Гроші лиш плати.
Не соромляться внучата
За своїх дідів.
Заробляють грошенята
Від чужих слідів.
Де невольник гірко плавав,
Виливав одчай ...
Заплати — й побачиш Кафу
Чи султанський рай.
— І платять? — Дніпро питає.
— Гроші немалі ...
— Що ж то сталося з рідним краєм
На моїй землі?
— Яничари! Яничари!
Буйний вітер гув.
Хвилі пінилися, кричали,
Та ніхто не чув ...

ЗМІСТ

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ.....	3
ПРО ГРІШНЕ І СВЯТЕ	6
Як нам село горіло	6
Не лелеками по світу	9
Шановний пане Володимире!.....	15
Ми хочемо знати	16
Примирення.....	17
Таїна буття.....	18
Неспокутний гріх.....	19
Прощання	20
Напій, мати, коня.....	21
Рости, дитино.....	22
Селянська доброта.....	23
САМА ПРО СЕБЕ	25
Продаю вірші	25
Як заболить... ..	26
Не бери собі поетку	27
Спориші.....	29
Полинова доля.....	30
Заздрю.....	31
Я МАЛЮЮ СВІТ	32
Майже ніч.....	32
Чекай мене, море.....	33
Посидьмо біля моря (<i>На спомин синові Сашкові</i>)	34
На добраніч, море!.....	35
Прощання з морем.....	36
КОЛЬОРИ (<i>Для дітей і про дітей</i>).....	37
Кольори	37
Таємниця (<i>Внучці Юлі</i>)	38
Муха.....	39
Глечик	40

Киця чепуриться	42
Котик сіно косив	43
Котяча наука	44
Про ледачого кота.....	45
КАЗКА... ОСЬ ВОНА!	47
Нас у мами двоє	47
Вигадка про слона	56
Казка про добро і зло.....	63
Маринка на хмаринці.....	65
ДЛЯ ТИХ, ХТО НЕ ЗРИКАЄТЬСЯ ЛЮБОВІ	69
Коли поет любов свою дарує	69
Чи ти моя?	70
Дівоча печаль	70
Кричали чайки	71
Якщо ти захочеш зрадити	73
Подарунок ночі	74
Вірш для розради.....	75
Запитай про мене.....	76
Півонія цвіте	77
Білим лебедем літа	78
Вечорове кохання.....	79
Поїзди.....	80
Ми хотіли любові.....	80
Може, ми то були	81
Я піду вже від тебе.....	83
Не осуди.....	84
У смуток Ваш... ..	85
З СУМНИХ МЕЛОДІЙ	86
Коли зупиниться годинник.....	86
З тебе починалась наша доля	87
Кують зозулі.....	88
ВЕСНЯНІ СОЛОСПІВИ	89
Зимо, не лютуй!	89

Нарешті весна.....	90
Ластівки повернулись	91
Паруються вже голуби.....	92
Солов'їна пісня.....	93
Від солов'їв до солов'їв.....	94
Дощ на балконі	95
ЛІТНІ ЗАМАЛЬОВКИ	97
Червень.....	97
Тополина завірюха.....	97
Випала роса	99
Справдився прогноз.....	99
Проходило літо	101
ОСІННІ МЕЛОДІЇ	102
Ще літо, але	102
Осіннє танго.....	102
Від осені нема рятунку.....	104
Айстри.....	105
ПОЛОТНА	106
В неволі вільна.....	106
ПІСЛЯМОВА	158

Літературно-художнє видання

Тетяна ФРОЛОВА

Таїна

Львів Видавництво “Край” – 2006

Редактор Ірина Цельняк

Обкладинка Марії Василенької

Здано до складання 10.08.2006. Підписано до друку 12.09.2006

Формат 60x90/16. Друк офсетний. Папір офсетний.

Ум. друк. арк. 10,25. Обл.-вид. арк. 2,84. Ум. фарбовідб. 2,38

Вид. № 25. Наклад . Зам. №

Видавництво (КВП) “Край”.

79008, Львів, Підвальна, 3.

Свідоцтво держреєстру ДК №1414.

Комп’ютерний набір та верстка ПП “Фенікс-плюс”.

79012, Львів, Сахарова, 7.

Надруковано з готових діапозитивів

ТзОВ “Тріада”.